

in gaudium Domini meruit introire. Propter hæc gaudens gaudebo, et cantabo dilecto patri meo canticum novum, ut sit laus ejus in Ecclesia sanctorum. Ecce dilectus pater meus, candidus, speciosissimus, electus ex millibus, in quo nulla est macula, pascitur inter lilia in vinea Domini sabaoth. Ecce flos campi, et rosa nimio fragrans odore, de horto nuper Ecclesiarum, in viridarium est Domini transplantatus. Ecce cypressus ad cœli altitudinem se extollit. Ad insulas longe divulgetur nomen suum, ut sit in æternum ejus memoria in benedictione.

CAP. LXII. Exsultate igitur, carissimi patres et domini, lætamini et laudate: quia decet laudare Dominum, qui mirabilem se in suis declarat Sanctis. Lætetur totus orbis. Erubescant fallaces hæretici, et jam se noscant ad nihilum devenisse. Certe non est

mortuus, ut existimant sui hostes, sed certe victor regnat in terra viventium: jam certe ejus refulget claritas per æterna palatia: jam veteribus depositis armis fragilibus, nova induit ac perpetua. Hodie undique facta sit in populo Christiano lætitia. Exsulet præcipue sacra mater Ecclesia, cujus hodie gloriosus filius et cultor, amator et propugnator præcipuus, omnibus extirpatis hæreticis dogmatibus, cum suis fallacibus auctoribus de agro fidei Catholicæ, et doctriinis sacratissimis et præfulgidis signis ac prodigiis, ut sol relucet inter agmina Beatorum. Vale igitur Hieronyme gloriose, nostri semper faciens apud Deum memoriam, ut tua valeamus piissima intercessione, et in præsentibus ab omnibus protegi nocivis, et in futuro, gaudia (quæ jam tu possides) adipisci.

ADMONITIO

DE SUBSEQUENTIBUS DUABUS EPISTOLIS.

Habentur et inter supposititia cum Cyrilli, tum Augustini apud quem isthæc Lovaniensium Theologorum Censura præfigitur: Impostor indoctus fuit quisquis sequentes Epistolas de obitu Hieronymi confinxit sub nominibus S. Augustini ad Cyrillum Jerosolymorum Episcopum, et contra S. Cyrilli ad Augustinum. Nam constat Cyrillum ante Hieronymum obiisse. Unde Hieronymus in libro de Viris Illustribus scribit, Cyrillus Jerosolymæ Episcopus, sæpe pulsus ab Ecclesia, et receptus: ad extremum sub Theodosio principe octo annis inconcussum episcopatum tenuit. Præterea hic falsus Cyrillus in suo rescripto cap. 4. Sabinianum vocat hæresiarcham pestiferum, quia in Christo duas asserebat voluntates: additque Hieronymum Epistolam super hujus erroris destructione edidisse. Ex quo consequitur, hunc auctorem hæreticum fuisse, ac impostorem. Et hæc contra has Epistolas e multis pauca, sed præcipua, sufficiant.

AUGUSTINI HIPPONENSIS EPISCOPI AD CYRILLUM JEROSOLYMITANUM EPISCOPUM, DE MAGNIFICENTIS BEATI HIERONYMI.

Gloriosissimi Christianæ fidei athlete, sanctæ matris Ecclesiæ lapidis angularis, in quo admodum firmata consistit: nunc vero in cœlesti gloria sideris radiantis, olim Hieronymi presbyteri laudes, venerabilis pater Cyrille, silendumne putas, aut lingua balbutiensis pueri, ut virum pollutum labiis me locuturum fore reris? Cœli enarrant gloriam Dei, et omnia quæ fecit Dominus, eum in Sanctis suis laudant. Silere debet rationalis creatura a laude Dei, irrationabili non silente? Taceam, an loquar? cum si taceam lapidibus jubetur clamare. Certe loquar, non tacebo totis nisibus eximium Hieronymum laudare. Qui quamvis indignus et insufficientis laudator existam, cum non sit pulchra in ore peccatoris laus,

tamen ab ejus laudibus minime cessabo. Firmetur itaque manus nostra, et lingua nostra palato non adhæreat, quoniam certe magnus est iste vir sanctissimus, mirabilis et metuendus super omnes qui in circuitu nostro sunt. Magnus certe in vitæ excellentissimæ sanctitate: magnus in sapientiæ ineffabilis profunditate, magnus in majoris nunc gloriæ quantitate. Mirabilis in prodigiis insuetis. Metuendus ob sibi a Domino traditam potestatem. Quam itaque magnus sit iste gloriosissimus Hieronymus in vitæ excellentissimæ sanctitate, quomodo patefaceret mea lingua, cum præcipue cunctorum non sufficerent mortalium linguarum, ut ejus excellentiam explicarent? Liceat ergo dici: alter hic Elias, alter hic Samuel, alter hic Joannes Baptista, vitæ excellentissimæ sanctitate. Elias et Joannes Eremitæ, magnis ciborum et vestium asperitatibus carnem maceraverunt. Non minoris vitæ Hieronymus gloriosissimus Eremita, idem per quadriennium in eremo, ferarum tantum socius perstitit. Quinquaginta annis (ut venerabilis Eusebii litterarum, quas pridie recepi, plenius fatebantur, et ut me certius tu idem nosti) vinum et siceram aliquantulum non gustavit. Ab omni carni, et etiam piscium esu, ita se abstinuit, quod vix ea nominare volebat. Coctum quidem non nisi in ultima aritudine bis comedit. Cilicino sacco carnem veluti Æthiopsis macerans, desuper panno vilissimo se tegebat. Stratum aliud nisi terram nunquam scivit. Non nisi semel fructibus, aut herbarum foliis sive radicibus pastus in die: post vespas orationibus præbens, deinceps usque secundam noctis horam quotidie vigilabat. Postmodum vero somno fessus in terra dormiens, usque ad mediam noctem quiescebat. Quam quidem continue surgens hora, lectionibus et Scripturis sanctissimis (quibus tota radiat Ecclesia uti lapidibus pretiosis) intentus, usque ad esus horam

pêdurabat. Ita levissima fiebat peccata, ut quis eum æstimasset hominem interemisse. Ter in die continue carnem diris verberibus flagellavit, ita ut ex ejus corpore rivuli sanguinis effluebant. Quin verbum otiosum aliquod ut pestem maximam fugiebat. Sibi otium nullum erat : semper aut sacris lectionibus, aut scribendo, aut docendo cunctos, exercitabatur. Quid plura loquar ? Si Sanctorum singulorum perquirere vitas, eo (ut puto) majorem neminem invenirem. Sed quia superius Samuelem nominavimus, fuisse hunc Samuelem ostendamus. Hic certe ille Samuel, qui de vanis litterarum studiis verberibus evocatus, sacræ Scripturæ ministerio deputatur : in cujus vultus lumine divina gratia influente, utriusque Testamenti lumen vidimus : et in cujus brachii fortitudine hæreticorum pars maxima est dispersa. Hic certe gloria virtutis nostræ transferens utrumque Testamentum ex Hebræorum lingua in Græcam pariter et Latinam : disponensque ipsum posteris in æternum, declarans ænigmata et obscura dubia et nodosa, præparans officiorum seriem cunctis Ecclesiæ ministris, totam pene Ecclesiam ædificavit. Unde bene magnus apparet in sapientiæ ineffabilis profunditate. Liberales autem scientias ita perfecte scivit, quod relatione omnium nullus sibi similis apparet adhuc. De Scripturis vero sacris, uti multarum suarum Epistolarum, quas ad me direxit, experientia didici, æqualem sibi neminem unquam novimus. Hebræorum, Græcorum, Chaldæorum, Persarum, et Medorum, Arabicorum, et pene omnium nationum linguas et litteras, tanquam si fuisset in eisdem natus et eductus, scivit. Quid plura dicam ? Quæ Hieronymus ignoravit in natura humana, nullus hominum unquam scivit. Non me ista, venerabilis pater, existimes dicere, ut patem te Hieronymi et vitam et virtutes pejus me scire, cum sibi socius exstiteris multo tempore. Sed testor Deum, quoniam ob tam ineffabilis viri sanctitatem, si voluissem tacere, non potuissem. Confitentur mirabilia et sanctitatem suam et ipsi cœli, in quibus magnus, majoris gloriæ quantitate, quam multi Sanctorum, habitat sine fine. Nulli itaque dubium est, et intra Patris mansiones ipsum unam ex majoribus et sublimioribus sedibus obtinere. Cum enim homo secundum opera præmiatur, et iste perfectioris pene vitæ exstiterit, clare patet ipsum unum de majoribus et sublimioribus cœlestis Jerusalem civibus fore. Quod ut a nobis plenius et certius credatur in mundo, præ cunctis, quorum nostra recordatur ætas, valde mirabilis apparet prodigiis insuetis et miraculis infinitis : quorum mihi aliqua venerabilis Eusebius suis litteris declaravit. De cæteris vero prodigiis quæ mirabiliter fiunt quotidie, ut continue intelligo relatibus plurimorum, avidus peraudire, tibi ipsi, pater carissime, supplico, ut mihi in brevi volumine quæcumque poteris vera et utilia miracula collecta, quam citius facultas aderit, ejusdem Hieronymi sanctissimi devotione transmitters non deneges. Sed ut multa merita Hieronymi sanctissimi non lateant, quæ erga me, divina annuente clementia, in ipso sui obi-

tus die acciderit, enarrabo. Eodem namque die et hora, qua exutus putredinis et immunditiæ carnis toga Hieronymus sanctissimus, vestimentum perpetuæ immortalitatis, inæstimabilis lætitiæ et gloriæ induit, dum Hippone in cellula mea quiescens, avide cogitarem qualis inesset animabus Beatorum, qui cum Christo gaudent, gloriæ et lætitarum quantitas, cupiens inde ex hac materia brevem componere Tractatum, precibus compulsus nostri Severi, quondam venerabilis Martini Turonensis Episcopi discipuli, charta, calamo, fugillarique in manibus susceptis, brevem vellem scribere Epistolam sanctissimo Hieronymo destinandam : ut quicquid ex hoc sentiret, responderet (sciebam enim in tam difficili quæstione a nullo viventium me posse doceri evidentius) cumque jam scribens salutationis exordium Hieronymo prænotarem, ineffabile subito lumen nostris invisum temporibus nostrisque minime linguis declarandum, cum ineffabili inauditaque odorum omnium fragrantia, cellulam in qua stabam, intravit hora completorii. Quo a me viso, stupore admirationeque commotus, animi et membrorum virtutes repente amisi. Nesciebam enim tunc quod dextera mirabilis Dei exaltasset servum suum, notas faciens in populi virtutes suas. Nesciebam etenim quod Deus antiquæ miserationis, servum suum fidelem a carnis immunditiis dissolvisset, et tam sublimem ei in cœlo sedem præparasset. Nesciebam certe investigabiles vias Domini. Nesciebam thesauros infinitæ Dei sapientiæ et scientiæ : secreta et occulta Dei judicia non agnoscebam ; quoniam quos vult, facit sua ineffabili sapientia ad sui agnitionem venire. Quos autem prædestinat, vocat, justificat, et beatificat, prout discernit convenire. Itaque quia talem oculi mei nunquam perspexerant lucem, talem olfactus meus odorem non senserat : tam novis, tam inauditis miris obstupebam. Inter hæc autem meis in me perstreptibus cogitationibus quid hoc esset, de luce hæc dicens verba, vox emicuit : *Augustine, quid quæris ? Putasne brevi immittere vasculo mare totum, brevi includere pugillo terrarum orbem : cælum firmare ne usitatos exerceat motus ? Quæ oculus nullus hominum videre potuit, tuus videbit ? Quæ auris nulla per sonum hausit, audiet tua ? Quæ cor humanum nullatenus intellexit, nec etiam cogitavit, existimas te posse intelligere ? Infinitæ rei quis erit finis ? Immensa, qua mensura metieris ? Potius totum mare in arctissimo clauderetur vasculo : potius terrarum orbem parvulus teneret pugillus, potius cælum a motu continuo desisteret, quam gaudiorum et gloriæ quibus Beatorum animæ sine fine potiuntur, minorem intelligeres particulam, nisi, uti ego, experientia docereris. Discurre adhuc brevis temporis spatium : impossibilia facere non coneris, donec tuus impleatur vitæ cursus. Hic non quæras, quæ non alibi, nisi quo tam feliciter propero, inveniri possunt. Hic satage talia exercere opera, ut postmodum ibi quæ aliquatiter hic intelligere cupis, totaliter in æternum habeas : inde qui intrant, nullatenus exeunt. Ad hæc ego pavore stupens, admiratione tam invisâ pene amens, omni*

quis vigore carens, his verbis aliqualem sumens audaciam, tremebunda voce dixi : Fas utinam mihi foret, qui tam felix es, tam gloriosus, honorifico ad illa properans gaudia : qui tam dulcia eloquia gutturi meo faris, non ambigere. At ille, inquit, *Nomen meum quæris ? Hieronymi illius presbyteri, cui transmittendam Epistolam jam scribens cepisti, sum anima, quæ in hac hora in Bethleem Juda carnis onere deposito, Christo, omnique cœlesti comitata cohorte, omni decorata pulchritudine, omni illustrata splendore, illo induta immortalitatis deaurato vestimento, circumamicta omnium bonorum et gaudiorum varietate, terrenorum omnium triumphatrix, omni diademate coronata, et omni beatitudine et felicitate vallata, tam gloriose, tamque ineffabiliter pergo ad regna cœlorum, sine fine mansura. Jam nullum etenim deinceps exspecto gloriæ defectum, sed augmentum, quando iterum jungar corpori glorificando, et non morituro, sed gloriam quam nunc sola habeo, cum illo habitura : in illa scilicet universæ rationis die.* Tunc ego amplius animi in me collectis viribus præ gaudio a lacrymis non cessans, sic respondi : Utinam, virorum eximie, tui mererer fieri pedissequus. Sed quæso tui servuli quanquam vilissimi, quem dilexisti in mundo nimia caritatis affectione, recorderis : ut tuis interventionibus a peccatis emunder, tua gubernatione recto calle, inoffenso pede procedam, tuis defensionibus assiduis, ab inimicis mihi continue insidiantibus protegar, tuoque sancto ductu salutis attingam portum. Placeret utinam voluntati tuæ aliqua mihi interroganti respondere. At illa : *Quod optas, dicito : me omni tuæ voluntati responsuram sciens.* Vellem (inquam) intelligere, utrum Beatorum animæ quædam velle possint, quæ obtinere nequeant. At illa : *Unum, Augustine, noveris, quod Sanctorum animæ ita in illa æterna gloria in Deo sunt solidatæ et firmatæ, quod nulla sibi inest alia voluntas, nisi Dei : quod nil velle aliud possunt, nisi quæ Deus vult : ideo quæ volunt, obtinere possunt. Etenim quæcumque volunt, Deus et vult et adimplet. Nemo quippe nostrum suis fraudatur desideriis : quia nil præter Deum aliquis nostrum optat. Quoniam vero semper, ut volumus, Deum habemus : nostra semper desideria sunt plenissime adimpleta.* Longa quidem, pater carissime Cyrille, verborum texeretur series, si omnia quæ mihi gloriosa illa anima perscrutanti patefecit, scriberem in hac brevitate Epistola. Spero enim quod Bethleem ad tantas reliquias visitandum veniam non post multos annorum circulos, ubi tunc quæ audivi, et in scriptis tradidi, videbo perspicaciter. Pluribus itaque horis illa gloriosissima anima ibidem mecum manens, Trinitatis sanctissimæ Unitatem, et Unitatis Trinitatem, Filii a Patre generationem, Spiritus Sancti a Patre et Filio processionem, angelicas hierarchias et ordines, et eorundem beatorum spirituum mysteria, beatarum etiam animarum felicitates : et alia utilia et gravia humanis intellectibus, quam subtiliter, quam evidenter, quam mirabiliter mihi patefecerit avido, si omnium hominum linguis loquerer,

non explicarem sermone. Deinde a meis oculis lux illa disparuit : sed multis postmodum diebus ineffabilis odorum suavitas remansit : Quam mirabilis ergo iste est, faciens tot mirabilia, tot et tanta insueta hominibus prodigia ? Ad ipsum ergo ore nostro clamemus, et exultemus : demusque gloriam laudi ejus, quoniam certe dignus est omni laude, nec somus sufficientes eum laudare. Introivit enim in domum Domini candidus et pulcherrimus : ubi sine dubio de sublimioribus et præclarioribus gloriæ sedem obtinet. Quod ut iterum clarius veritatis lumen pateat, pluribus testibus quam uno censui, quod supradictus noster Severus, vir doctrina et sapientia pollens, cum tribus aliis in ipso die et hora obitus Hieronymi in Turonensi civitate viderit, meæ addere visioni : de quo quidem solummodo ipsemet pridie ad me veniens, fuit testis. Volens itaque Deus, ut sublimis Hieronymi gloria mundum non lateret : veluti sanctitas sublimis, et pene cunctorum viventium excellentissima, non latebat, ne illi quos sanctitatis illius delectabat sequi vestigia, habiturum præmium ignorantes, aliquando a sanctitatis deviantes tramite, et ut etiam alii sibi tot et tanta elargiri cernentes præmia, illius sanctitatis et virtutis inhærerent vestigiis, minuit enim laborem ponderis, præmiorum spes : die et hora qua idem gloriosus Hieronymus feliciter expiravit, elargiendam sibi gloriam, Severo et tribus aliis cum eo stantibus, taliter declaravit. Hora completorii die illo in domo sua Severus cum tribus viris Catholicis, quorum duo monasterii quondam venerabilis Martini erant monachi, in divinis legens locutionibus, in cœlo, in æthere, terraque cantuum suavissimorum, inauditorum, ineffabilium et incredibilium infinitas repente audivit voces, et organorum, tympanorum, et psalteriorum, et totius symphonix et instrumentorum sonos, quibus cælum et terra et omnia (ut sibi videbatur) undique resonabant, quorum suavitatibus eorum animæ pene a corporibus exhalabant. Stupefacti illico omnes illi elevantes oculos, cælum totum, æthera et omnia quæ eorum continentur ambitu, quadam viderunt luce septies solis luce præclariora clarescere : ex qua omnia odorum aromata erumpebant. Hæc illi tam miranda cernentes, Deum exorarunt precibus, ut eos cur talia fierent, non lateret. Quibus vox de cœlo veniens, ista dixit : *Nulla vos moveat admiratio : nil vobis videatur admirabile, si talia et videtis et auditis : hodie enim regum rex, et Dominus dominantium, Christus Dominus, exeunti de hoc nequam sæculo, animæ gloriosissimi Hieronymi presbyteri in Bethleem Judæ commorantis, totus festivus obviam venit : ut eam præ cæteris tanto honorificentius, tanto excellentius, et sublimius ad sua introducat regna, quanto præ cæteris sublimioris et sanctioris vitæ meritis fulget. Hodie omnium Angelorum ordines exultantes et talibus vocibus alternatim concinentes, unum sociantur Dominum : hodie omnium Patriarcharum et Prophetarum cætus, hodie Apostolorum et Discipulorum chorus, nodie omnes sancti Martyres, hodie Confessores, hodie gloriosa*

Dei Genitrix sanctis omnibus comitata virginibus, hodie omnium Beatorum animæ lætabundæ et festivæ suo occurrunt compatriolæ et civi. His auditis, vox siluit : sed tamen lux et cantus et odor per horam postmodum perdurantes cessaverunt. Itaque liquido patet ipsum de sublimioribus et majoribus civibus fore, quo et magnus et mirabilis est, et metuentius super pene omnes Sanctos ob sibi traditam potestatem. Nulli sit dubium, ita præ cæteris quæ vult, posse ipsum assequi : sicut præ cæteris sua voluntas divinæ magis cœheret. Nullos vero me tantæ audaciæ putet, ut fatear ipsum Joanne Baptista, quo (testante ipso Salvatore) nullus major surrexit : Petro et Paulo, et cæteris duodecim Apostolorum, qui ab ipso Christo electi et sanctificati sunt, præstare gloria. Sed tamen et si prohibeat ratio ipsum illis majorem obtinere gloriam in cœli regno, aliquem audere dicere : tamen nullas video rationes, cur sit nefas dicere, æqualem illis in gloria Hieronymum fore, dummodo illis in vitæ sanctitate discors non fuerit : cum non sit personarum acceptor Deus, sed singulorum merita decernens, et reddens unicuique quod meruit. At si cuiquam videatur minorem Joanne et Apostolis Hieronymum gloriam obtinere, parum videatur minorem ipsum obtinere : cum, et si illius sanctitatis merita, illius laboris gravia, illius scripturæ et verissimæ Translationis utriusque Testamenti, Officiorumque ordinationis fructus, non solum presentibus, sed etiam futuris, perspicaciter cernat : paulominus fore nil ipsum ab eisdem in gloria discordem : ut verum testor Deum, puto judicabit. Porro ne aliquibus deridendi laqueum injicere videar, dum Joanni et Apostolis in sanctitate et gloria, æqualem esse Hieronymum sanctissimum fateor : unum quod expletis nondum diebus quatuor in visione vidi, enarrabo, ut veritas non lateat, et ne quis me has laudes retexere credat, vel amore carnali, quo homo a veritatis cognitione maxime deviat, vel vesanæ mentis imperitia, vel alia quacumque causa. Sed me hoc ambigant ab homine intellexisse minime : sed per relationem quam Deus omnipotens, qui suos exaltat Sanctos, et exaltando magnificat. Quarta præeunte nocte, mihi avidè cogitanti, quid laudis, quidve reverentiæ debita Hieronymo in brevi retexerem Epistola, demonstravit hoc modo : Dum itaque (ut dixi) disponens hanc Epistolam tibi scribere, cogitarem aptam laudis materiam invenire : hora adveniente noctis media, me somnus oppressit : et ecce maxima mihi affuit angelorum multitudo, inter quos fulgentes plus infinito sole duo erant viri ita similes et uniformes, ut nulla in eis videretur differentia, qua alter ab altero differre posset : nisi quod tria sarta ferebat alter in capite, ex auro et lapidibus pretiosis : alter vero duo. Hi candidissimis induti collobiis, undique auro gemmisque contextis, tantæ erant pulchritudinis, ut non valeat quispiam imaginari. Accedentes itaque illi ambo prope me, sub silentio paulisper steterunt. Deinde ille qui tria ferebat sarta, his me verbis fuit allocutus : *Cogitas, Angu-*

stine, quid debeas laudis de Hieronymo in veritate proferre? Et certe diu cogitans, nondum nosti : sed huc ambo venimus, ut ejus tibi gloriam indicemus. Hic certe meus socius quem vides, Hieronymus ipse est, qui sicut æqualis mihi in vitæ sanctitate fuit, ita per omnia in gloria æqualis est. Et quæ possum, et ipse potest, et quæ volo, et ipse vult, et sicuti Deum video, et ipse videt, et cognoscit, et intelligit, in quo omnis nostra, et Sanctorum omnium consistit gloriæ beatitudo. Nec habet majorem vel minorem gloriam alter ab altero Sanctorum, nisi in quantum magis et minus divinam contempletur speciem, sive cognoscit. Sertum vero tertium quod plus illo sero, aureola martyrii est, quo vitam finivi corporis. Qui et si in mundo ob labores, penitentias, ærumnas, afflictiones, verbera, contumelias, et hominum opprobria et derisiones, et cætera valde grata, quæ ita pacifice pertulit, ita gaudenter propter Deum, ut in infirmitatibus exsultaret, et verus martyr exsisterit, et præmia martyrii non amiserit : tamen quia gladio vitam non finivit, aureolam, quæ in signum datur martyrii, non habet. Sarta vero duo alia quæ habemus, aureolæ sunt, quæ solum virginibus et doctoribus dantur, ut ab aliis discernantur. Ad hæc (ut mihi videbatur) respondi : Quis enim es, Domine mi ? Et ille : Joannes, inquit, Baptista sum, qui huc ad te descendi, ut nuntiarem tibi Hieronymi gloriam : quatenus ipsam genibus nunties. Hoc enim noveris : quia honor et reverentia quæ singulis Sanctorum exhibetur, cæteris omnibus exhibetur : ne putes ut aliqua sit in cælo invidia, ut in mundo. Sicut enim in mundo quilibet hominum cæteris præesse potius vellet, quam subesse : ita in cælo propter caritatem ineffabilem, qua se invicem diligunt beatæ animæ, quilibet Sanctorum ita alterius gloriæ gaudet, sicut sua. Quinetiam vellet quisque major, ut quisque minor sibi esset æqualis et pene major : quia ejus gloria esset sua : ita minor majoris gloria gaudet, sicuti si eam haberet : nec vellet eam habere, ut ille non haberet : imo potius de sua, si fas esset, impartiret. Unde gloria singulorum, est gloria sanctorum : et gloria sanctorum, est gloria singulorum. His dictis, societas omnis illa discessit. Et expergefactus ita a somno, tantos in me subito sensi caritatis ardores, quantos in me nunquam senseram. Nam deinceps haetens nunquam aliqualis in me vel invidiæ, vel superbiæ, sive arrogantia fuit appetitus vel cogitatio. Testis enim est Deus, qui omnia antequam fiant, novit, quod inde tantus in me exstitit caritatis fervor, quod plus alieno bono gaudeo, quam meo ? plus affecto omnibus subesse, quam præesse. Hæc ideo dixi, non ut laudis acquiram famam, sed ut quis hæc non putet vana fuisse somnia, quibus sæpe deluditur mens nostra. Sæpe enim Deus abscondita et maxima per somnia reserat. Magnificemus ergo opera sua : quoniam perfecta sunt, nec est in eis iniquitas. Sanctum Domini Hieronymum, propter Deum, cum quo regnat secure, magnificemus : quoniam in vita sua magnifice fecit, in morto sua magnifica recepit. Quapropter magnus est in medio nostri : et sanctus et excelsus in vitæ excellentissimæ sanctitate. Magnam

sanctus et excelsus, in sapientiae ineffabilis profunditate. Magnus sanctus et præexcelsus, in majoris nunc gloriæ quantitate. Mirabilis et laudabilis et gloriosus in prodigiis invisis, inauditis et insuetis. Metuendus, colendus, et venerandus, ob sibi traditam a Domino potestatem, honorem, et gloriam sempiternam. Magnificemus ergo, obsecro, eum, nec laceamus : quoniam major est omni laude. Notas faciamus in populis gloriæ suæ laudes. Non miretur homo si eum, quem Deus magnificavit et coluit, laudamus. Non hominem pigeat venerari, et colere quem Deus coluit et veneratus est. Non putet quispiam Joanni et Apostolis in gloria et sanctitate æquando Hieronymum, Joanni et Apostolis exercere injuriam : quoniam illis præstare, et gloria et sanctitate si possent, optarent. Gloria enim et beatitudo ejus, eorum est gloriæ : et beatitudo eorum est sua. Honor, laus, et reverentia a nobis exhibita Hieronymo, eorum singulis exhibetur : et quæ illis sigillatim exhibetur, Hieronymo exhibetur. Si ergo cupis Joannem Baptistam et Apostolos venerari, simul venerare ipsum : quoniam illis per omnia est æqualis. Secura igitur mente, omni depulsa formidine, Joannem Baptistam Hieronymo æqualem et non majorem : quoniam nullus major surrexit, omni devotione et reverentia fateamur : quem si minorem facimus, Joannis gloriæ derogamus : et magis injurias exercemus quam laudes. Hujus mei imperiti sermonis opus, quanquam insufficienter, quanquam vilissime, quanquam nihil, tamen devote et reverenter a nobis expletum, ad te, venerabilis pater, puro corde et magna animi devoti affectione dirigo : supplicans ut ingenio mei verbula, quæ de meæ imperitiæ pauperie in laudes eximii Hieronymi obtuli, non deridendo, sed caritate debita æquanimitèr tolerando legas. Et quæ minus debite dixi ad tanti viri laudes, et meæ imputes imperitiæ, et Epistolæ brevitati, et ejus laudum immensæ majestati. Quoniam certe si omnium mortalium linguæ solum ejus laudes promerent, minus debito satis esset. Mei peccatoris, venerabilis pater, esto memor : ut dum in illo steteris loco, quo illud sacrum eximii Hieronymi cadaver quiescit, ejus me interventionibus recommendes : quoniam nullibi dubium est quod ea quæ optat, idem Hieronymus potest continuo obtinere. Non enim suo aliquoties defraudatur desiderio.

CYRILLI EPISCOPI JEROSOLYMITANI DE MIRACULIS HIERONYMI AD SANCTUM AUGUSTINUM EPISC. HIPPONENSEM.

Mirabili viro, Episcoporum eximio, Augustino Hipponensi præsuli, Cyrillus Jerosolymitanus Pontifex, et omnium sacerdotum infans.

CAP. I. Illius sequi vestigia, cujus in terra sanctitas radiare non cessat, illius scilicet Hieronymi gloriosi, cujus memoria erit in benedictione in sæculum sæculi : qui quantus sit, et tu similiter bene nosti : ejus usus maxime colloquiis et doctrinis : de quo me velle disserere, cum sim reprobis in toto, et indignus, quasi reputo audeciam. Sed tamen quia tua me cogit dilectio, ut alia tibi scribam de prodigiis hominibus

insuetis, quæ per illum in diebus nostris fecit Dominus, ut eum celebrem mundo faceret, et cunctis hominibus gloriosum : tuis confusus orationibus opus aggrediar, ut tua poscit devotio, et breviliquo perstringam de multis pauca. Gloriosum hujus viri obitum, visionemque meam, necnon et mirifica tunc temporis peracta, te nosse non ambigo. Nam vir utique reverendus, et memorie oblivioni non dandus, Eusebius nobilis Cremonensis ejus discipulus, in quo magistri refulsit sanctitas et doctrina, cujus sapientiam, probitatem et excellentiam non ignoras : qui post biennium a nostræ mortalitatis miseria ereptus, suum prædilectissimum magistrum Hieronymum in cœli patriam est secutus, ut nobis indicant ejus crebra miracula, de quibus etiam inferius aliquoties pertractabo : Reverendo Patri Damaso Portuensi Episcopo, et Theodosio Romanorum Senatori, ejus fratri Severo probissimo viro, Eustochio sanctissimæ mulieri, et tibi et multis aliis, quos singillatim nominari non eget, tunc temporis per suas litteras totius ejus obitus seriem intimavit. Unde amplius ea quæ nosti, reiterare esset superfluum, et dicendorum impedimentum. His ergo omissis, ad ejusdem quæ non cessant continue clarere miracula, noster se stylus vertat : ut tua poscit devotio. Et primo ab Eusebio viro sanctissimo, ejusdem Hieronymi sanctissimi discipulo seruat initium.

CAP. II. Post obitum gloriosissimi Hieronymi, quædam hæresis inter Græcos, id est, *secta* surrexit, quæ ad Latinos usque devenit : quæ suis nefandis nitetur rationibus probare, quod animæ Beatorum usque ad universalis judicii diem, in quo eorum corporibus erant iterum conjungendæ, visione et cognitione divina, in qua tota consistit beatitudo Sanctorum, privabuntur : et damnatorum animæ similiter usque ad diem illum, nullis cruciabuntur pœnis. Quorum ratio talis erat : Sicut anima cum corpore meruit, vel peccavit : ita cum corpore præmia recipit, sive pœnas. Asserebant etiam illius scetæ nequissimi, nullum fore purgatorii locum : in quo animæ quæ nondum de suis peccatis in mundo plenam egissent penitentiam, purgarentur. Quia quidem secta pestifera crebrescente, tantus in nos dolor irruit, ut nos amplius pigeret vivere. Quocirca meis cunctis suffraganeis Episcopis, et aliis viris Catholicis convocatis, eis jejunia et orationes indixi : ut suam sic agitari fidem, divina non permetteret bonitas. Mira res, et forte huic similis nunquam visa. Tribus expletis diebus jejuniorum et orationum, subsequenti nocte gloriosus Hieronymus, suo prædilectissimo alio Eusebio orationibus incumbenti manifeste apparens, benignaque cum allocutione confortans, ei dixit, *In hac secta pestifera minime formidandum, cum sibi finis jam ponendus erat. Quem Eusebius nimio fulgentem splendore, ita ut eum oculus humanus aspicere non valeret, intuitus, quasi de gravi somno evigilans, dulces per oculos fundens lacrymas, ita ut pene vocem formare non posset : quantum poterat, clamare cepit : Pater meus Hiero-*

nymus es? Quare meam societatem spernis? Certe teneam te, nec dimittam: nec sine tuo quem dilexisti filio, gradieris. Ad quem gloriosus Hieronymus: Non te, fili dilectissime, deseram. Confortare, vicesimo namque die me sequeris, et simul in gaudio permanebimus sine fine. Sed Cyrillo cunctisque fratribus nuntia, ut crastina die juxta præsepe Domini, ubi meum quiescit corpus, omnes in unum conveniant, tam Catholici, quam etiam illius sectæ viri. Et tu trium hominum, qui in hac sunt urbe, hac nocte defuncti cadavera inhumata, in locum in quo meum est humatum corpus facies deportari: super quibus saccum quo utebar pones, et statim vitæ pristinæ redditi, hanc radicis hæresim extirpabunt. Cui valedicens gloriosus Hieronymus, disparuit. Mane autem facto, ad me, qui Bethleem tunc eram, venerabilis Eusebius veniens, cuncta quæ viderat, enarravit. Quo immensas creatori gratias agens, et glorioso Hieronymo omnibus in prædicto loco, in quo pro nobis de intemerata Virgine Salvator natus est, et ubi etiam sacratissimum Hieronymi cadaver humatum est congregatis, prædictorum defunctorum cadavera deferri fecit. O mira erga homines Dei miseratio et dispensatio! Quot modis in se sperantes scit juvare: quantis et quot honoribus suos exultat Sanctos! Fiebat interea ab illius sectæ cultoribus derisio: credentibus quod foret exinanita manus Domini. Lætetur itaque, omnis fidelium cœtus: et Deo in voce exultationis psallant, quando suscipimus misericordiam in medio templi sui. Accedens namque vir venerabilis Eusebius ad singulorum cadavera: flexis genibus manibusque in cœlum extensis, cunctis audientibus sic oravit: *Deus, cui nihil est impossibile, nihil grave invictæ fortitudinis et virtutis: qui facis mirabilia magna solus, et nullam in te sperantium spernis: nunc preces tuorum exaudi fidelium, et ut tua, quam dedisti, fides intemerata inviolataque per sæcula maneat, ac etiam ut horum error appareat, per merita et intercessionem gloriosi tui Hieronymi dilecti, introduc in hæc cadavera animas quas de ipsis egredi voluisti.* Qua quidem oratione finita, singula sacco quo supra carnem gloriosus Hieronymus utebatur tangens cadavera, protinus in ea vitæ spiritum introduxit. Qui homines apertis oculis, omnibusque vitæ signis ostensis, sunt perfecte resuscitati: et cœperunt beatorum animarum gloriam, et peccatorum pœnas, tam Purgatorii, quam Inferni clara voce omnibus intimare. Nam, ut mihi postmodum interroganti dixerunt, beatus Hieronymus eos conduxerat secum in Paradisum, Purgatorium, et Infernum, ut quæ ibi agebantur, patefaceret universis. Sibi que dixerat quod ad corpora redirent, et de perpetratis peccatis ibi agerent pœnitentiam: quia eo die et hora qua venerabilis Eusebius moriturus erat, et ipsi morituri erant: ac etiam si bene agerent pœnitentiam, cum eo gloriam adepturi: quod et factum est, ut inferius declarabo. Illis igitur peractis, multitudo maxima populorum tam fidelium, quam etiam illius sectæ defensorum, qui ad grande concurrerant spectaculum, tam certum iudicium et veritatis experimentum: necnon beati

Hieronymi merita egregia cernentes, magnis vocibus immensas gratias referunt creatori, qui suos in se sperantes non deserit. Et sic, Augustine carissime, pius Dominus naviculam suæ fidei sacratissimæ, in hujus mundi mari eructantibus malorum hominum fluctibus agitari permittit, sed minime naufragari. Quo quidem forti quæso esto animo: viriliter age: non formides contra fidei persecutores magnanimus dimicare, sub umbra alarum tam pii patris: qui suorum fidelium preces inefficaces non sinit, dummodo tota spe et puro fiant animo. Non enim nostræ nequeunt exaudiri preces, nisi cum in Deo nostra non perfecte spes consistit: vel quia petimus non petenda. Ad ipsum ergo Dominum non tantum ore, sed toto corde clamemus dum affigimur: et ipse qui dominatur in virtute sua, et nos quotidie oculo respicit pietatis, non permittet nos tentari supra id quod possumus. Sed ne nimis devius a proposito modo gradiar, ad incoëpta redeam, et venerabilis Eusebii obitum explens primo, et virorum illorum trium similiter, quos resuscitados nosti, migrationem scribens: quia eadem hora sunt et die, qua Ensebius, de hujus mundi et valle miseris exempti, aliqua Hieronymi miracula de multis introduceam.

CAP. III. Adveniente autem die quo venerabilis Eusebius a beato Hieronymo in visione, de qua supra fatus sum, se migraturum scierat, die tertia præeunte, languore febrium concussus valide, se super terram (magistri non immemor) nudum deferri fecit a fratribus et singulum fratrem benigna consolatione confortavit, et ut in sancto manerent proposito, admonuit. Deinde saccum quo gloriosus induebatur Hieronymus, deferri fecit, et supra se poni jussit, ordinavitque se nudum instar gloriosi magistri extra Ecclesiam in qua jacebat sanctum Hieronymi cadaver sepeliri. Post hæc communionem sacratissimi corporis Jesu Christi se muniens, Domino se, et beato Hieronymo commendavit, et sic per tridnum locutione corporali que visione privatus, circumstantibus fratribus alternatim psalterium, passionem Domini et alia sacra continue legentibus, jacuit. Durum quippe et cunctis recte in mundo degentibus formidabile hoc quod narro. Die autem quo moriturus erat, per duas horas ante animæ beatæ exitum, venerabilis Eusebius tam terribiles actus cœpit peragere, quod circumstantes monachi pavore perterriti, velut amentes in terra jacerent. Nam quandoque transversis oculis, manibus junctis, facie terribili, voceque dira quasi sæviens clamabat: *Non faciam, non faciam: mentiris, mentiris.* Post hæc ad terram rediens, faciem firmabat in terram quantum potuit, clamans: *Adjuvate me, fratres, ne peream.* Quod monachi videntes, lacrymantes et tremantes, eum interrogaverunt: *Quid habes, pater?* Ad quos ille: *Non videtis dæmonum agmina, quæ me debellare cupiunt?* Et illi: *Quid te facturum volebant, cum dicebas: Non faciam?* Et illo: *Conantur namque, ut divini nominis blasphemus inveniatur, et ideo hoc me non facere clamabam.* Et illi: *Quare, pater, faciem abscondebas in terram?* Et ille:

Ne ejus aspectum cernerem, qui tam turpis et terribilis est, quod omnes pene formidines quæ in mundo sunt, respectu ejus nihil sunt. Inter hæc verba actus priores reiterans, sic ad extremam horam usque devenit. Fratres autem qui astabant, pavore et dolore perterriti, velut mortui stabant, quid facerent, nescientes. Gloriosus Deus in Sanctis suis, mirabilis in majestate sua, benignus, et se amantibus misericors, Sanctos suos non derelinquit in tempore necessitatis. Ad extremam namque horam venerabili Eusebio præveniente, gloriosus Hieronymus apparuit, eum benigne confortans. Cujus adventu omnis illa dæmonum turba quasi infinita, ejus timore perterrita, ab eo velut fumus evanuit, ut plures testantur monachi, qui propriis oculis dispensatione divina se hoc vidisse dicunt. Sed hoc magis approbatur: nam omnes circumstantes audierunt hæc ab Eusebio voces: *Unde venis, pater? Quare tantum moratus es? Cui subito, cunctis audientibus, alia vox respondit: Expecta, fili, ne formides, quia te non deseram, quem tantum diligo.* Qua audita voce, brevi inde decursa morula, venerabilis Eusebius exspiravit. Qua quidem hora et illi tres qui resuscitati sunt, migravere: et (ut puto) cum Eusebio ad æterna gaudia pervenerunt. Nam per illos omnes viginti dies, quibus postquam (ut nosti) resuscitati sunt, se in tanta poenitentia tradiderunt, quod sine dubio æterna beatitudine potiantur et præmiantur. Silentio prætermittendum nequaquam puto, quæ ab eisdem tribus viris per illos dies, quibus vixerunt, didici. Continue toto hoc tempore cum aliquo eorum secreta vitæ illius, quam post hanc brevem et momentaneam expectamus, rimari cupiens, alternam diem ducens ad vesperam. Sed quamvis multa ab eisdem didicerem: tamen ad præsens brevitatis causa quædam tantum referam, cætera vero alias ea dicturus omittam. Quadam vice ad unum eorum me ivisse contigit: quem dure lacrymantem, nec meis verbis consolationem aliquam admittentem comperiens, tanti fletus causam ab eo cœpi inquirere. Qui pluries de hoc a me interrogatus, nec tamen ad interrogata respondens: tandem meis coactus importunitatibus, sic respondit: *Si quæ pridie sum expertus, non ignorares, tibi inesset semper causa fletus.* Ad quem ego: *Quæso ut quæ vidisti, edisseras. Tunc ille paulisper tacens, dixit: Quales credis pœnas et tormenta, non solum damnatis, sed etiam in Purgatorio existentibus præparari?* Ad quem ego: *De incertis quæ vera potest proferri sententia? Ut enim puto, nostris quibus affligimur pœnis, æquari non possunt. Ad quod ille: « Si omnes quæ in mundo cogitari possunt pœnæ, tormenta, afflictiones, uniori quæ illic habentur pœnæ et tormento comparentur, solatia erunt. Mallet enim quilibet viventium (si illas experientia nosceret pœnæ) usque ad finem mundi, omnibus his simul sine remedio cruciari pœnis, quas omnes homines ab Adam hucusque sigillatim pertulerunt, quam uno die in Inferno, sive Purgatorio minori quæ illic habetur pœna, torqueri. Et ideo si causam mei fletus interrogas, timor pœnarum est, quæ peccatoribus*

juste dantur. Scio namque me erga Deum meum peccasse et ipsum justum fore non dubito. Qua de re non mireris, si plango, cum potius si non plangerem, vehementer admirari deberes; sed potius admirare, quare homines qui se mori non dubitant (saltem aliorum experimento) tanta hic securitate vivunt, nec tantas cogitant evadere pœnas. » Ad hæc dolore tactus intrinsecus, ita ut vix verba formare possem, dixi: *Heu quid audio? Sed quæso, in quo tormenta differunt infernalibus ab his quæ sunt in Purgatorio, dicas.* Et ille: *« Nihil inter sedifferunt: quia eadem sunt magnitudine, pœnæ Purgatorii et Inferni. Sed unum est quo differre possunt: quia infernales finem non expectant, sed augmentum: scilicet in judicii universalis die, quando corpora ibidem cruciabantur cum animabus, et Purgatorii pœnæ sunt cum fine. Nam post expletam poenitentiam inde exempti, gaudiis beatissimis præferuntur. »* Ad hæc ego: *Sunt omnibus in Purgatorio existentibus, æqualia tormenta, vel diversa?* Ad hæc ille: *« Diversa quidem. In aliquibus majora, aliquibusve leviora, juxta magnitudinem peccatorum. Nam in patria etiam Beatorum omnes animæ gloriöse divinam contemplantur speciem: in quo omnis consistit gloria. Quæ quamvis singulæ tanta habeant gaudia, quanta velle vel cogitare possunt: tamen gaudiis non sunt pares, quia majora hæc possidet, minora illa, juxta opera quæ fecerunt. Se si tibi aliqua ex hoc oriretur admiratio, ut Sanctis possit inesse diversitas gaudiorum, quorum causa est solus ipse Deus: in quo nulla potuit unquam esse diversitas: solutio satis patet. Nam eum divina contemplatio et cognitio, sive intelligentia, sit tota merces et gloria, in aliquo potest esse Sanctorum minor, in aliquo vero major. Idcirco cum omnes simul animæ Deum sicuti est, videant et cognoscant, aliqua minus videt et intelligit, et sic minor inest sibi gloria. Aliqua vero clarius videt, et subtilius intelligit: et sic majorem possidet gloriam. Sic etiam de illorum miserorum damnatorum pœnis dici potest; nam cum omnes animæ damnatorum in uno consistent pœnarum loco: tamen diversis cruciantur pœnis, juxta vitiorum qualitates. Tantum siquidem differt inter Christianorum, qui ibi torquentur, pœnas et paganorum, ut paganorum cruciamenta respecta eorum quæ falsi Christiani peccatores sustinent, sint quasi nulla: quanquam ineffabilia sunt, nec a viventibus cogitabilia. Et dignum est. Nam illi gratiam Dei in vanum receperunt, nec voluerunt a peccatis corrigi dum vixerunt, sacris continue vociferantibus Scripturis, quas pro nihilo putavere. »* Tum ego: *horribile est, inquam, quod dicis, et utinam sedulo mortalium insisteret mentibus, ut vel tantarum pœnarum terrore a pravis cessarent, si nullo amore gloriæ. Sed quæso quid erga te pridie exeunte anima peractum est, breviter innotesce.* Ad quod ille: *« Adveniente, inquit, mortis meæ hora, tanta in loco quo migraturus jacebam, nefandorum affuit spirituum multitudo, quo præ multitudine dinumerari omnino non possent,*

quorum species talis erat, quod ea nil pœnositus, nilve horribilius excogitari potest. Potius enim quilibet hominum flammis ardentibus arsurum se exponeret, quam earum formarum ictu oculi visione potiri. Quid ad me venientes? omnia quaecumque perpetravi opera contra Deum, ad meam memoriam revocabant, suadentes mihi, ut amplius divinam misericordiam, quam tam graviter offenderam, non sperarem. Et certe noveris quod nisi divina misericordie me adjuvasset, eis resistere non valuissem. Nam dum omni vigore spiritus destitutus, eorum verbis paulum assentirem: gloriosus affuit Hieronymus magno vallatus agmine Angelorum, species sole splendidior, me confortans. Qui ubi illos spiritus immundos fuit intuitus, me tam dure exacerbantes, valde commotus erga eos, voce terribili eis dixit: Quid ad hunc nequitiae et omnis maledictionis spiritus venistis? nesciebatis hunc meis fore fovendum auxiliis? Propterea hunc relinquentes, abite, et vestras ab eo elongate nequitias, quantum distat ortus ab occasu. His illa maledictorum spirituum societas perterrita, diris ululatibus et clamoribus, limen loci in quo jacebam, excessit. Tunc gloriosus Hieronymus aliquibus imperans Angelis, ne a me discederent, sed quosque reverteretur, expectarent, cum cæteris Angelis festinanter abscessit. Eodem quoque abeunte, Angeli qui ad me custodiendum remanserant, me confortare cœpere, blanda et dulcia promittentes, si forti animo perdurarem. Inter hæc autem consolationis colloquia, hora quasi decursa, secundo beatus Hieronymus veniens, stansque in limine, velociter, inquit, venite. Tunc subito anima corpus reliquit, tam graviter et acerbe, quod certe quantæ fuerint pressuræ et angustiae, intellectu non caperet mens humana, nisi, ut ego, experientia didicisset. Si enim omnis humanorum intelligentia, quas vellet angustias et dolores æstimaret, respectu animæ dissolutionis a corpore tanquam pro nihilo computaret. Hæc et alia non minus ardua et valde mortalibus formidanda, quæ pro longitudine, præsentis operi non inscribam, eo loquente, incipiebat claudi dies, occasu solis, quo necesse fuit, quid ei post mortem contigerit, non explere. Sed quia præ cæteris affectabam, sequenti die, duobus aliis cum eo insimul convocatis ad narrationis illius seriem redii, hoc cupiens ab illis etiam duobus aliis peraudire, ut trium testimonio solidius edocerer. Itaque cum hi jam dictare inciperent, sic respondi. Quanquam hæc utilia sint, nec tæderet in vacuum sapius ipsa fari, tamen his quæ jam audivi omissis, quæso ut quid vobis post dissolutionem corporis evenerit, meo hianti detegatis animo. Ad hoc ille qui mihi, quæ audisti, transacto narraverat die: « Quod, Cyrille, » inquit, « interrogas, non est possibile plene fari: quoniam spiritualia nostris minime sensibus comprehenduntur. Scis namque non te exanimem fore, et tamen quid aut qualis sit anima, non agnoscis. Deum certe scis omnium esse principium et finem, a quo incipiunt omnia atque tendunt: et tamen quid sit Deus aut qualis, dum carnis istius gra-

vissimæ corruptibile portas onus, non intelligis, nisi per speculum et in ænigmate: sic etiam de angelis et cæteris incorporeis idem liquet. Cum enim multa quæ sunt notissima in natura, nostræ parvæ intelligentiæ defectu, intelligere non possumus: supercælestia et spiritualia omnino aliena a naturæ cognitione, quomodo intelligemus? » Ut dicis, inquam, est: sed uti potes, quæso dicis. At ille: « Circumloquar, inquit, id quod optas: et dicam paulominus quod non possum. At hi qui mecum ea quæ pridie dixi, sunt experti, si ita est, testificabuntur. Mea pridie anima a corpore tot (ut supra fatus sum) pressuris et doloribus dissoluta, subito in ictu oculi ineffabiliter fuit ante Dei judicantis præsentiam deportata. Sed a quibus, et quomodo, non agnosco. Nec certè mirum: nam nunc carnis mole aggravor: tunc autem erit anima sine carne. Fuerunt etiam ibidem istorum animæ, terroribus inexcogitabilibus quid iudex ageret formidantes. Heu cur mortales nesciunt, quibus hoc eveniet quod tunc nobis! Certe si illius non foret ignorantia, toties non peccarent. Nullum, quæ toto tempore gessimus peccatorum, iudicem latere potuit: imò cuncta quæ fecimus tanquam si forent præsentia, cunctis astantibus clara erant: ita ut minimum nostrorum cogitaminum, sicuti fuerat, apparebat. Considera namque quibus et quot agitabamur terroribus: hinc dæmonum multitudo stabat, mala testificantes quæ fecimus, locum, modum, et tempora declarantes. Hinc nosmetipsi ad ea quæ objiciebantur, nullatenus contradicere poteramus: tum quia iudicem cuncta scientem, tum quia ipsum quilibet nostrum justissimum cognoscebat. Heu quid dicam? Quam sententiam præstolabamur, ob ejus memoriam nunc formido. Hinc inde mala undique, vindictam iudicis acclamabant: nec ullum pene apparebat bonum quo quid misericordiæ speraremus. Hinc nos dignos supplicio omnes qui aderant, exelamabant. Cumque jam nihil decisset nisi sententiam publicari, quæ peccatoribus digna datur: ecce gloriosus Hieronymus cunctis splendidior astris, beato Joanne Baptista, summoque Apostolorum principe Petro, nec non Angelorum ingenti multitudine comitatus, ad presidentis iudicis thronum veniens, nostram sententiam suspendi modico temporis, nosque sibi dari ob reverentiam et devotionem quam sibi contuleramus, et propter erroris destruendi necessitatem, ut voluit, impetravit. Deinde nos secum ducens, omni illa beata vallatus societate, ubi fidelium animæ inestimabili gloria perpetuo perfruuntur, quæ ibi gerebantur, ut redderemus testimonium, declaravit. Post hæc ad Purgatorium et Infernum nos deducens, non solum quæ ibi erant, indicavit: sed voluit ut pœnarum experientiam probaremus. His igitur omnibus sic peractis, hora qua nostra cadavera sacco, quo beatus usus fuit Hieronymus, teigit venerabilis Eusebius, idem gloriosus Hieronymus nobis imperavit, ut ad corpora rediremus: mandans ut de his quæ vidimus, testaremur: promittensque nobis vicesime die, si de perpetratis peccatis nos contingeret debi-

tam pœnitentiam exercere, cum beato Eusebio, qui tunc erat ex hoc sæculo migraturus, gloriam finis nesciam adipisci; sicque corporibus nostræ animæ sunt conjunctæ. » Multa siquidem Augustine carissime, formidanda, quæ mortalium impressa mentibus, ab eisdem habentium omnium terrenorum amorem, et curam pervigilem, qua tot aberrant homines, ut puto funditus exstirparent, patenter didici: quæ si his chartis inprimerem, plus cogitato opus procederet, nec essem compos subscribere jam promissa. Iaque cum de proximo te expectem, visitaturum gloriosi Hieronymi reliquias, ut quæ quas pridie recepi, litteræ fatebantur: cætera quæ tunc ad meam reducere potero memoriam, declarabo. Hæc omnia hoc fine claudam, tangens venerabilis Eusebii sepulturam, ut ad miracula redeam enarranda, quæ superius sum pollicitus enarrare. Obitus namque Eusebii venerabilis et trium hominum prædictorum seriem, in præcedentibus quam brevis potui inserui: quædam tibi, ut puto, affectuosa interponens. Sed prædictorum sepulturæ series ita patet. Mortuo namque venerabili Eusebio, plura sunt miracula cunctis visa, quæ præcedentis vitæ sanctitatem testantur: quorum ad præsens duo solum dicam. Monachus quidam cujusdam cœnobii, præ lacrymis et vigiliis privatus corporali lumine oculorum, statim ut Eusebii corpus venerandum facie tetigit, pristinæ lucis gratiam est adeptus. Dæmoniacus autem quidam dum sacrum corpus ad Ecclesiam duceremus, eidem obvians, est protinus liberatus. Juxta Ecclesiam, in qua gloriosi Hieronymi cadaver sanctissimum est humatum, venerabilis Eusebii corpus honore debito nudum, magistri instar sepelivimus. In cujus etiam Ecclesiæ cœmeterio, hominum illorum trium qui eadem sunt hora mortui, fuere corpora tumulata. His ergo dictis, venerabilis Eusebii cuncta sileant, ut prægrandia et ineffabilia locum teneant prodigia eximii beati Hieronymi jam promissa.

CAP. IV. In amœno et jucundissimo siquidem mirabilium gestorum sanctissimi Hieronymi prato positus: uti sertum faciens, præcipuus et decoros miraculorum flores, ad hujus opusculi venustatem, et nostræ, posteriorumve salutem pro posse legam. Quorum omnium quid pridie erga Sabinianum hæresiarcham pestiferum (quem agnoscis) peractum est, primo dicam. Sabinianus namque hæresiarcha, hæreticorum fautor, duas in Christo asserens voluntates, et quod pejus est, inter se quandoque discordes: ad cujus tam inopinabilis falsitatis probationem, introducebat illud quod in Evangelio Christus dixit: *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste*, eliciens ex hoc rationes gravissimas et pene inextricabiles, quod passionem voluerit una fugere voluntate, et altera eandem coacte subire oportuerit passionem: et ex his dicebat, quod multa Christus voluit, quæ obtinere non potuit: tantum in nos doloris exercuit, quod magnitudinem explicare nequimus. Pervertebat namque idem pestifer anguis, et lupus rapax, se vestimento ovium induens, nobis commissum gregem.

Et ut sævitiam diri pectoris effracius exerceret opusculum quoddam compilaverat, falsis probans rationibus hoc sic esse. Quod quidem opusculum, ut fidem ei daremus, glorioso Hieronymo, totius veritatis speculo intitulaverat. Cujus falsitatis notitiam comperiens, sciens tibi gloriosum Hieronymum Epistolam super hujus erroris destructione, non multum ante sui obitum edidisse: prædictum hæresiarcham cum suis discipulis, et ejusdem nequitie ministris, invitavi quodam dominico die in Ecclesiam Jerosolymitanam ad disputandum, et suum errorem nequissimum comprobandum. Quo namque die universis meis suffraganeis Episcopis, et aliis quampluribus orthodoxis, necnon et ipso hæresiarcha cum suis nefandis discipulis in prædicta Ecclesia adnatis, disputatio a nona incepta, ad vespertas usque tenditur. Cum autem idem hæresiarcha contra nos opusculum ab ipso falso compositum, quod glorioso intitulabatur Hieronymo, allegaret, has tantas beati Hieronymi injurias ferre non valens bonæ memoriæ Sylvanus, sanctæ Nazareth Ecclesiæ Archiepiscopus, qui tanta beatum Hieronymum affectione animi et devotione colebat, ut si quid faceret, divinum nomen et beati Hieronymi præmittebat, unde quasi ab omnibus Hieronymus dicebatur: prædicto hæresiarchæ protinus assurrexit, dire eum increpans, quot tot et tantas exercuisset nequitas. Dum autem inter eos longa oriretur contentio, et uterque opprobria sibi invicem pro posse diceret, in fine sic ambo pariter statuerunt, quod si usque in subsequentis diei horam nonam, beatus Hieronymus hoc opus falso compositum evidenter ostenderet, prædictus hæresiarcha capite puniretur: sin autem, Archiepiscopus. Quibus finitis, singuli ad propria remearunt. Per totam autem noctem quisque nostrum orationibus vacabat, ut nobis in opportunitatibus auxilium eveniret a Domino, qui neminem unquam in se sperantium sprevit. Magnus Dominus et laudabilis nimis: cujus certe sapientiæ non est numerus. Statuto autem die et hora lætus hæresiarcha in Ecclesia cum suis nequitie illis veniens, huc illucque discurrens, quærebatur Dei servum, tanquam leo rugiens paratus cum devorare, veluti si foret Deus non intelligens, nec suorum servorum preces exaudiens. Sed tamen cum solidius se fatuus stare crederet, miserabilis cecidit. Stabat autem omnis fidelium concio in Ecclesia, quilibet sancti Hieronymi clamans nomen. Clåuserat siquidem gloriosus Hieronymus aures: fingens se dormire, orationem supplicantium non intendens, ut mirabilior appareret. At ego totus perfusus lacrymis, stupens et admirans, cur Hieronymus sic abesset, quid deinceps accideret, expectabam. Denique cum nil miraculi appareret, sævire cœpit hæresiarcha canina rabie, ut Sylvanus quod promiserat jam expleret. Ad locum autem quo decollandus, erat Sylvanus sanctissimus, gaudens et Intrepidus, tanquam ad nuptias veniens, lacrymantes Episcopos et omnes alios Catholicos qui ad hoc concurrerant, his confortabat verbis: *Exsultate mecum, carissimi,*

gaudete et nolite contristari, quoniam non derelinquit Deus sperantes in se. Si non exardiat, plus meis jam perpetratis merui peccatis. Post hæc genua flectens, *Sancte* (inquit) *Hieronymus, adesto mihi si placeat: quanquam et hoc majore sim dignus supplicio, tamen ne falsitas locum teneat, veritati succurre. Quod si fas non est, ut adjuver, propitius mihi esto in hora mortis, ut gloriæ suis nesciæ non sim expers.* Hæc dicens, spiculatori collum præbuit, ut feriat, ipsum rogat. Elevat autem spiculator ensem, antistitis venerandi caput uno ictu cupiens amputare. Adest subito Hieronymus gloriosus cunctis cernentibus, manu extensa tenens ensem, Sylvano imperans, ut exurgat. Deinde hæresiarcham increpans, scripturas falso compositas innuens, eique minans ab omnium evanuit oculis. Quod huic ejusque similibus utinam eveniret, confestim ut gloriosus Hieronymus disparuit, hæresiarchæ caput terram petiit a corpore detroncatum: tanquam si ense spiculatoris manus amputasset ictu uno.

CAP. V. Quod tam mirabile cuncti videntes qui aderant, illico stupefacti, Deo gratias egerunt et Hieronymo glorioso, et ad veritatis tramitem hæresiarchæ discipuli redire. Ecce quantum venerabilis antistitis fiducia in Domino et beato Hieronymo fuit efficax, qui pro veritate mori minime formidavit. Exemplar certe factus est venerandus antistes cæteris Christianis. Non enim Christianus ille est, qui pro veritate mori timet. Si enim Christus pro nobis animam suam posuit, ut nos ab omni redimeret servitute: et nos pro ipso dum tempus est animas ponere minime timeamus: quia nemo nisi legitimo certans, potest coronam gloriæ obtinere. Verum quia de Sylvano aliquid dictum nosti, aliud quoddam non minus (ut puto) mirabile erga eum factum narro: cujus tot fuerunt testes, quod Nazareth urbs et Bethleem tenent, qui propriis oculis hoc viderunt. Serpens ille antiquus diabolus, ob suam dejectus superbiam in inferni profundum, venerandi antistitis Sylvani nimis invidens sanctitati, in eum dolis, ut callidior cunctis animantibus graviter est commotus. Qui ut virum Dei infamem redderet, quatenus qui suæ sanctitatis exemplo relevabantur ad rectæ conversationis semitas, suo casu deciderent ad pejora. Nocte quadam formam sancti viri sumens, cuidam mulieri nobilissimæ jam in stratu quiescenti apparuit: et se ad illam illicite accedere fingens, consensum sui corporis inquirebat. Ad quod perterrita mulier, viri ignorans speciem, dum se cum homine solam in thalamo cerneret, nec quid faceret, sciret: diras cœpit voces emittere, ita ut clamoribus assiduis omnes excitarentur dormientes, et non solum de illa domo, sed etiam convicini. Qui omnes ad prædictæ mulieris thalamum accurrentes, quid hoc esset, interrogavere pavidam mulierem. Interea callidus serpens sub thoro se ponens, cœpit latere: qui autem occurrerant hæc audientes, quis hic homo fuerit, ubique perquirere inceperunt. Verum illi diu perscrutantes, tandem ad locum ve-

nientes, ubi pestifer latebat anguis, aliena specie occultatum hominem invenerunt. Qui eundem caudelis accensis intuentes, Sylvanum Archiepiscopum erediderunt. Ad quod omnes qui aderant, stupefacti et velut amentes effecti, quasi quid agerent, quidve dicerent, ignorabant, scientes ejusdem sanctitatis nomen. Et quia hoc tam detestabile inopinabileque cernebant, eum interrogaverunt: cur tantas nequitiis perpetrasset. At ille: *Quid* (inquit) *male feci, si mulier hæc me ad hujusmodi negotium invitavit?* Quod mulier audiens, eum fore mendacem lacrymans, respondit. Tunc ille ut homines illos erga Dei virum ad majus odium incitaret, quatenus illum citius diffamarent, talia cœpit et tam abhorranda verba fari, quod nullus præ turbatione auribus poterat sustinere. Quocirca eum contumeliis et opprobriis exacerbatos, coacte extra domicilium expulerunt. Mane autem facto, quæ gesta fuerant enarrantes, Sylvanum Archiepiscopum hypocritam, et dignum incendio acclamabant. Qua de re quasi tota est Nazareth comota adversus Archiepiscopum, ita ut audiendo ejus nomen, quilibet blasphemaret. Mira hujus viri patientia, et magnæ sanctitatis indicium. Volat ad innoxii antistitis aures tanti fama discriminis: os tamen non movetur ad injurias. Inter tot adversa, cor inapet immobile, ad nullam se vertens impatientiam, gratias divino semper agens nomini, sua hoc equisetur noxa meruisse. Heu quid dicam, Augustine? Non solum injurias et opprobria, ut possum, fugio: sed etiam quibusque verbulis frangor, præmia opto, nec de laboribus curo, quanquam sciam ad regna cœlorum non aliter quempiam nisi laborum et afflictionum tramite pervenire. Quid enim aliud debeo judicare, cum me a Sanctis in moribus et vita discordem invenio, nisi et discordem in morte et prænio reperiri? Flebilis et gravia mihi adsunt, si Sanctorum vitam et meam recorder. Miro quippe auditu Sanctorum gesta revolvunt homines uti ego, et tamen nil ipsi volunt peragere. Porro hoc ad meam detegendam insipientiam est quod dicam: pluries me ab ejusdem Sylvani ore audisse scio, nunquam tantum se felicem fuisse, quantum cum se ab hominibus despici et conculcari cernebat. Crevit in tantum ejus infamia, quod ejus opinio usque ad Alexandriam, Cyprum, et per civitates affines pene ore omnium est delata. Atqui limen domus innoxii antistitis, calx alicujus tangere non audebat. Manens vero in supernis Dominus spectator omnium, suos sinit labi Sanctos in tribulationum ærumnas, ut tunc fideles patientia eos reddat, sed eos exigente necessitate in pressuris minime derelinquit. Revoluta itaque anno, quod diaboli astutia talia erga Dei hominem perpetraverat; civitatem Nazareth (ut illarum gentium alicqualiter scandalum mitigaret) vir Dei occulte deserens, ad Ecclesiam in qua gloriosi Hieronymi lumatum quiescit corpus, tanquam ad refugii portum veniens, se in sepulturæ loco posuit oraturus. Quo per duarum horarum spatium sic manente, vir quidam nequitiæ spiritu inflammatus in prædictam

Ecclesiam intrans, sanctumque reperiens super sepulcrum in oratione positum, ad eum velut draco cucurrit, et improperans quod mulierum mentes, ac libidinosas suas voluptates continue incitaret. Cui agnus innocens Sylvanus, se despici gaudens, humilitate solita, ut ista saepe ei diceret, blandis colloquiis invitabat, quod pessimus ille latro audiens, gladium ex vagina suo pendentem lateri, impudica trahens dextera, ipsum ut in Sylvani antistitis guttur immergeret, elevavit. Cui cum hoc verbum, *Succurre, Hieronyme gloriose*, venerandus antistes opponeret, in guttur proprium elevatum gladium immersit viri filius dextera retroversa. Et sic, ut decebat, seipsum vir nequissimus interemit, ut in lacum caderet, quem effodit. Admirabile hoc, sed non minus est mirabile id quod restat. Casu itaque alius superveniens vir nequissimus, hoc quod ultione divina perpetratum fuerat ut vidit, protinus gladium arripiens, a Dei viro hominem illum existimans interemptum, Sylvanum interficere conabatur. Ne nimia verba loquar, id quod primo acciderat, huic evenit. Quin nondum vir iste secundus in terram ceciderat, duo alii viri Ecclesiam intravere. Qui id videntes, divini ignari iudicii, hoc tantum fuisse peractum scelus a Dei homino putaverunt, quorum unus id præ alio grave ferens, furia vesaniae undique inflammatus latro, coepit quantum poterat exclamare, usquequo tua viget malitia? Tu mulieres ad tuas libidinosas cogis voluptates, et homines interficis in occulto, certe tuae hodie nequitiae finis erit. Et subito pro posse cucurrit, ut eum extingueret vibrato et denudato ense. At ubi Sylvanus more solito, *Succurre, gloriose Hieronyme*, exclamavit, vir ille ut duo primi se manu et ense proprio interfecit. Vir autem alius, qui cum ipso venerat, hoc intuens, tremebundus ob visionem, ad Ecclesiae fores cucurrit. Qui id quidem maleficii factum putans, quantum poterat, exclamare coepit: Huc omnes accurrite, ecce maleficus Sylvanus Archiepiscopus, non solum mulierem vituperat, sed suis etiam incantationibus necat homines toto pro posse. Fit his auditis nimis virorum et mulierum concursus, verberant aera voces: combustionem dignum Sylvanum Archiepiscopum nequissimum acclamantes. Haec ad meas sonant aures: tristis ego et lacrymans, ad tantum pergo monstrum. Stabat agnus inter lupos atrocissimos, savientes ut canes famelici, rabie non minima, mitissimus et lætus tanquam fungens prosperis, nit dicens aliud, nisi hoc, iuste patior, quia in Deum meum peccavi graviter. Verberatur vir innocens, capitur ab omnibus, ut ad supplicia lætior, quanto poena gravior, deducatur. At dum ego manu silentium populo, ejus optans furorem nimium mitigare, insinuo, eo amplius iracundia et furore populus inflammatur. Cumque jam captus Sylvanus extra Ecclesiam ducretur: subito gloriosus Hieronymus, ut visum est, de loco in quo jacebat surgens, tanto circumfusum lumine, quod radiis in eum intuentium oculi vibrarentur, cunctis apparuit, suo devotissimo antistiti auxilia donatus, qui sibi dextera Sylvani

venerandi capiens dexteram, his qui eundem captum retinebant antisitem, voce terribili, ut eandem dimitterent imperavit. Tantæ signidem fuit viriutis hærevio, ut antequam fluiretur vox talis, omnes repente tantus timor invaserit, quod omni vigore corporis destitui, in terram velut mortui cecidere. Inter hæc mulier quædam a nefando spiritu obumbrata, catenis vineta, conipolibus, manicisque ferreis alligata, plurimum hominum manibus liberationis obtinendæ causæ ad Ecclesiam deportatur. At ubi mulieris pes tangit limen, ululatus et voces terribiles: *Miserere mei, gloriose Hieronyme*, nam per te crucior antea tempus, diabolus emittere non cessabat. Cui Hieronymus gloriosus: *Nefande*, inquit, *spiritus ab hac exi famula Dei, et tuas detege quas erga Sylvanum egisti fallacias, in Sylvani forma omnibus te demonstrans*. Tunc diabolus, ut gloriosus Hieronymus jusserat, in Sylvani forma, ita ut ab omnibus Sylvanus Archiepiscopus putaretur, apparuit, et rem quam fecerat, ut infamem redderet Dei famulum, enarravit. His dictis diris clamoribus et ululatibus, nefandus spiritus de templo disparuit. Quod ubi tam mirabile negotium est peractum, gloriosus Hieronymus antistiti sui dexteram non relinquens: *Quid optas*, inquit *voce leni, Sylvane carissime, tibi placitum me facturum? At ille: Mi domine: ut me hic amplius non relinquas*. Ad quem gloriosus Hieronymus correspondit: *Quod postulas, ita fiat. Post me velociter ergo veni*. Hæc dicens, cunctorum visui se negavit. Intervallo autem horæ unius facti, Sylvanus Archiepiscopus exspiravit. Fit ob hoc cunctis stupor et admiratio inaudita. Undique mulierum et virorum, necnon et puerorum confluit multitudo. Lacrymarum terra effusione madet, voces, lamentationes, ululatus, gemitus, et suspiria in Rama sonant: quilibet se reum, eo quod in Sylvanum commisisset, veniam petens clamabat. Per totam autem sequentem noctem, gentium multitudo ab Ecclesia non recedit. Itaque mane facti, clero ad antistitis funus præparato, corpus ejusdem ad Nazareth Ecclesiam deportatur, tam istius civitatis, quam illius, scilicet Bethleem, populi multitudine comitatum. In qua quidem Ecclesia Nazareth, corpus illud venerandum humavimus ut decelat. Longa certe adhuc verba, ac etiam admiranda miracula Sylvani venerandi præsulis merita plene promerent, sed quia dicendorum prægrandis aera, ejusdem venerandi præsulis actus finiam, quædam alia non minus grandia, brevi verborum schemate narraturus.

CAP. VI. Narrandum puto quoddam satis mirabile, quod partim relatione veridicorum testium didici, partim oculorum visu. Duo viri nobilissimi, et rebus transitoriis locupletes, licet Catholicæ fidei veritatis inscii, tamen ut in gentili ritu genti satis boni, gloriosi Hieronymi miracula audientes, ex civitate Alexandrina, multis adunatis opibus devotione ejusdem servidi, coeperunt iter, ut ejusdem gloriosi Hieronymi reliquias visitarent. Cumque jam incepto itinere quoddam a tramite devii introissent nemus, ubi nulla hominum, aut equorum vestigia videban-

ter : beati Hieronymi invocantes nomen, ejusdem se custodiae tradiderunt. In eodem siquidem nemore, quidam latronum habens sub se plures quingentis latronibus habitabat princeps, hos et illos ad ali- quod praedestians iter, ut transeuntes interficerent, et ad eundem et ceteros spolia reportarent. Is itaque princeps hos transeuntes intuens tribus convocatis latronibus, ut ad eos interficiendum accederent, im- peravit. Qui sui principis implere jussa cupientes, assumptis armis illorsum qua gradiabantur Alexan- drini, concilio cursu tendunt. Magna siquidem glori- osi Hieronymi merita, magna et prodigia, ferte ut puto, a Sanctis modicis non talia unquam visa. Accelerant latrones, ut transeuntes mactent : sed dum prope sunt, quos prius solum duos cer- nebant, paulominus innumerabiles esse vident, inter quos vir praebat tanto lumine circumfusus, ut intuenti in eum aliquantulum fas non esset. Apprehendit timor, stupor et admiratio hos latrones : quid aliud possint facere nesciunt, nisi ad latrones alios remeare. At ubi jam forent a longe redeuntes retroversi, solum duos ut prius homines reviderunt. Mirantur nimis latrones : et se illos arbitantes, cœperant ad transeuntes homines retrogredi. At ubi appropinquarunt, ut prius viderant, nunc viderunt. Magis ac magis stupefacti latrones, cernentes in va- cuum se redisse, terga verterunt : et velociter ad suum quid hi fecissent expectantem principem de- venerunt. Increpat eos princeps quid tandiu peregis- sent. Sed cum rem gestam audisset, eos insipientes et fatuos existimans, duodecim aliis latronibus con- vocatis, eum eisdem versus homines transeuntes meat. Rursum a longe duos cernunt ; sed propinqui, uti primi viderant, sic et isti. Eorundem protinus tremunt bases, trepidat cor, sunt velut amentes, omni vigore animi destituti. Tandem in se redeuntes, eos latenter sequuntur, cupientes quid deinceps ac- cidat edoceri. Trepidant vero hujus nescii transeun- tes hos videntes homines, et inter se qui hi sint avide percunctantur. Denique jam occasu solis in- clinata die, cum quid in nocte faciant nesciant, illos duodecim latrones, viatores existimantes, ad eorundem consulendum statuunt declinare. At ubi ad latrones veniendi iter carpunt, eosdem ipsi latrones solum duos cernunt. Quo vigorem latrones adepti, transeun- tibus et ipsi protinus obviaverunt. Qui omnes invi- cem juncti, se simul salutarunt. Interim interrogant latrones qui sint : unde veniant : et quo pergant. At isti inquirunt : *Sumus de Alexandria, inde venientes, Bethleem petimus, ut gloriosi Hieronymi reliquias visi- temus.* Ad hæc latronum princeps : *Qui*, inquit, *fue- runt viri, qui hucusque vobiscum tantummodo venie- bant.* Miratur hos talia fari viatores : et se postquam nemus intraverunt, neminem nisi ipsos et tres alios vidisse velle audisse dicunt. Quæ gesta fuerant tunc latronum narrat princeps : illos obsecrans, ut ipsis ob quam causam hoc acciderit, si noscant, debeant indicare. Quibus illi, non ob aliam causam, nisi quia gloriosi Hieronymi custodiae se dederunt, hoc evo-

nisse, se nescire dicunt. Ad hoc latrones Spiritu Sancto, qui ubi vult spirat, subito inspirante, omni quam prius habebant ferocitate deposita, in terram eorum pedibus provoluti, pro excogitatis flagitiis ve- niam postulantes, illos ad latrones alios perduxerunt. Sed quod dico non minus patet ad contuendum. Hora prima noctis ad latrones expectantes deveniunt, post hoc quid acciderat declarant : eosdem supplici- ter exorantes, ut his flagitiis solitis jam expulsis, ad gloriosum visitandum cadaver Hieronymi secum irent. Fit his verbis ceteris latronibus irrisio. Promittunt siquidem suo principi, et illis aliis necem durissimam, si audeant amplius ista fari. Non cessantibus illis priora iterum loqui verba, latronum quamplurimi canis rabie furibundi, mox in eos insurgunt ensibus deudatis. Potuerunt nempe romphæas elevare : sed ipsis gloriosi Hieronymi auxilia postulantis, enses deponere nullatenus valuerunt : donec illi qui fue- rant occidendi, ab Hieronymo postularunt. O ineffa- bilis clementia Salvatoris, quot modis quos vult facit ad agnitionem sui nominis devenire ? Repente hæc tam insueta omnis illa latronum videns concio, aliis Deo et glorioso Hieronymo vocibus debitas agunt laudes : ejusdem se voventes reliquias visitare. Facto igitur mane, plures trecentis hominibus qui tunc temporis ibi erant talia perpetrantes, cum eisdem Alexandrinis ex illo exeuntes nemore, ad gloriosi Hieronymi tumulum devenerunt, cunctis tam insueta prodigia enarrantes. Baptizantur itaque gentiles Alexandrini : et cunctis mundi vanitatibus conculca- tis, religiosam in quodam cœnobio vitam ducunt. Latrones autem illi similiter ad lucem veritatis san- ctæque et laudabilis vitæ, divina gratia et gloriosi Hieronymi meritis pervenerunt.

CAP. VII. Sicut Constantinopolitanis litteris hæc de re mihi specialiter directis, transacto non longo dierum spatio intellexi, simile pene miraculum illi quod supra fatus sum, duobus accidit Romanis juve- nibus a Romana urbe Bethleem venientibus, pro glo- riosi Hieronymi visitando corpore. Quod tractabo sicuti brevius potero. Cum igitur duo illi juvenes cui- dam appropinquarent ruri, a Constantinopoli per duodecim forte distante milliariorum spatium, ante- quam rus a duobus milliariis introirent, eadem fere hora duos contigerat homines interim. Quorum mor- tis rumore predicto resonante ruri, loci ejusdem viri congregati circumquaque, quis horum fuerit inter- fector, cœperunt inquirere vehementer. Cumque dili- genter perquirerent usquequaque, adesse cernunt neminem nisi predictos juvenes, qui jam prope ve- nerant reperientes eosdem, protinus tenuerunt : ab eisdem credentes fuisse homines interfectos. Mirantur itaque hujus ignari juvenes : et horum se nihil scire, totis nisibus conjurabant. At illi eorum pro nihilo computantes verba, captos eosdem ad rus conantur ducere festinanter. Post hoc de rure quia ad eosdem viros justitia non spectabat : cum accusationibus ad Constantinopolitanum dominium capti juvenes desti- nantur. Quin (ne nimis longus fiam verbis) quod

non fecerant tormentorum rigore juvenibus jam confessis : adjicitur more solito sententia decollandi. Heu quale cor audiendo tot lamenta innocentium (quos et juventutis et pulchritudinis maxima venustas, et ortus nobilissimus decorabant) posset se a lacrymis continere? Flentes itaque juvenes gravibus lacrymis, pallidas facies irrigantes, ululatus gemitusque et suspiria promere non cessantes : *Gloriose*, dicebant, *Hieronyme*, hoc tunc ne est præmium quod obsequentibus tibi præstas? est tale quod labore tui meruimus itineris? Heu Romana urbs nostri præscia ortus non sic te credebamus nesciam nostri finis. Ad locum itaque tanti supplicii, ibidem gentium multitudine maxima expectante, innoxii juvenes conducuntur. O ineffabilis misericordia Dei nostri qua cælum redundat et terra, nec ulli ad se currenti obliviscitur misereri. Flexis in loco quo plectendi erant genibus, in cælum uterque juvenis manibus elevatis : *Gloriose*, magna voce inquirunt, *Hieronyme*, nostræ salutis et auxilii portus, nostræque spei anchora saluberrima et vitalis, hac inclinata hora nostris insignis supplicationibus piæ aures tuas : ut si hoc quo punimur scelus non gessimus, tuis liberationis opes pietate solita sentiamus. Quod si fecimus, exigente justitiâ condemnemur. Hæc ubi dixerunt : colla extenderunt carnificibus ferienda, nil dicentes aliud quam, succurre, *Hieronyme gloriose*. Quid mirum, si tot lacrymis eunctorum ad se currentium misericors opifer Hieronymus, se a miserando non potuit abstinere : cum circumstantium omnium, et carnificum etiam corda ad compassionem moverentur? Elevatis siquidem ensibus, juvenum carnifices colla feriunt : ac colla percussorum signa uti porphyretici lapides forent, recipiunt. Mirantur carnifices, credentes se ictus sefellisse : denuo elevant, ut plus possunt, enses, feriunt : sed tunc uti prius insensibilia juvenum colla manent. At iterum et iterum feriunt : sed enses uti essent palææ, juvenes nunquam lædunt. Oritur ex hoc inter astantes admiratio, et stupor vehementissimus omnes capit. Hæc inde gentium ad tam insuetam visionem confluit multitudo. Audit hæc et ipse sententiæ lator, et currit : jubet iterum carnificibus, ut, se vidente, denuo feriant : et tamen omnimode illæsa juvenum colla manent. Stupens magis ac magis iudex, tantique ignarus miraculi, nil scit aliud cur hæc fiant, quam beneficia cogitare. Præcepit itaque ministris, omni mora postposita, nudos tradi arduos juvenes regi flammis. Circa illos mox copiosus ignis accenditur : infunditur lignis oleum et pix : ut via eorum citius destruat. Quid mirandum, si compos protegendi ab ensibus gloriosus Hieronymus, a flammis etiam suos se invocantes sedulis vocibus juvenes potuit liberare? Sursum ignium flammæ in immensum scandunt. At juvenes sub alis consistentes Hieronymi gloriosi, salubriter permanent, veluti in amœno si quiescerent viridario et jucundo. Post hæc iudex utrum hoc sit adscribendum miraculis an beneficiis, certius cupiens experiri, ut si hi diebus octo suspensi viverent, quo vellent abirent soluti et liberi, censuit.

Suspensis itaque illis mox, Hieronymi gloriosi præsentia minime defuit : qui plantas manibus tenens pedum, illæsos et vivaces, statutis diebus miserabiliter observavit. Currunt igitur octavo die totius civitatis et circumadjacentium villarum viri, currit et iudex, cernunt clare gloriosum miraculum, patefacientibus quæ viderunt, qui ad custodiendos juvenes fuerant deputati. Mirantur omnes, in vocibus excelsis laudes peragunt creatori et Hieronymo glorioso. Mox de eculeo innoxii juvenes deponuntur, et maximis honorum obsequiis ab omni populo venerantur. Verum qui in urbem Constantinopolitanam capti, et dolore vehementissimo intraverant, liberi honorifice et cum gaudio ineffabili exierunt. Et tandem, annente Deo, a multis Constantinopolitani populi comitati, Bethleem attingentes, veneratione debita gloriosi Hieronymi reliquias visitaverunt. Statimque deposita secularium omni cura, cœnobiium in quo vixit gloriosus Hieronymus intraverunt, et vacantes die noctuque pœnitentiæ et orationibus, celebri vita sanctitatis perspicuæ in prædicto cœnobio adhuc manent.

CAP. VIII. Magnæ admirationis, gaudii, devotionisque causa præcedens juvenum miraculum exstitit ; sed multæ formidini exstat sequens, in sacris ordinibus maxime constitutis. Apud superiorem Thebaidem quoddam Dominarum fuisse ante duos annos dicitur eximium et dives monasterium, omni pulchritudine ac excellentia decoratum : in quo pene ducentæ Dominæ, vita honestæ, religionis reclusionem continua, decorisque moribus permanebant. Ad hæc, quibus insunt, figant aures, ne quod una hauserit auricula, fundat altera. Navis quantumcumque sana sit et integra, modicum imò nihil prodest, si alta volens secare maria, parvum quod fundo inest foramen relinquat, ut dira naufragia non admittat. Cur hæc sim fatus, præsentis narrationis historia reserabit. Multis itaque pollens prædictum monasterium virtutibus, unum pessimum, quo ruit, simoniæ vitium retinebat. Nam instigante diabolo in eisdem Dominabus hæc observabatur abusio, ut si quam vellent in monialem recipere, non tantum intuitu caritatis et misericordiæ recipiendæque monialis bonitate, quantum recipiebant respectu pecuniæ. Nulla enim monasterium intrare mansura poterat, nisi certa pecuniæ quantitas sæcum iret. In hoc siquidem erat monasterio sanctimonialis quædam Domina, ætate grandæva, quæ ab infantiæ sua jejuniis et orationibus omni terreno resoluta cœno, Deo vixerat : quæ vitium illud quamplurimum abhorrebat. Cui nocte quadam, ut erat solita, in oratione positæ, gloriosus Hieronymus apparens, locum illum immenso illustrans lumine, eidem præcepit, ut ad Abbatissam cæterasque illius cœnobia moniales mane pergeret : nuntians quod nisi a peccato jam inveterato manum retraherent, ultionem divinam subito expectarent. Illis dietis disparuit. Perterrita visione insueta sanctimonialis Domina, quis hic fuerit, jubens talia nuntiari, in seipsa avidè pertractans, totam illam noctem peregit insomnem.

Crepusculo diei adveniente, omnes in Capitulo moniales, pulsato tintinnabulo, congregavit. Quibus admirantibus, ad quæ forent tanta festinatione in Capitulo convocatæ, sanctimonialis Domina ex earum assurgens medio, quæ viderat et audierat, omnibus patefecit. Fit illico ex hoc monialibus cunctis irrisio: hanc exclamant fatuam, multisque garrunt derisionibus, hanc forte illa nimia ebrietate somniasse. Illa vero accepta contumelia, patienti se scuto muniens, de earum siquidem pertinacia nimium dolens, sed de sua despectione gaudens, ad solitas rediit orationes: supplicans continuo, ne suis monialibus quod audierat eveniret. Transactis igitur diebus decem, nocte media prædictæ sanctimoniali Domine, hac de re devotis orationibus incumbenti, gloriosus iterum apparuit Hieronymus idem, ut quæ prius nuntiaverat monialibus, denuo intrepide nuntiaret, allocutione mandavit benigna. Ad quem illa: *Quis, inquit, es Domine, talia mihi mandans? Hieronymus, inquit, sum: et ab ejusdem evanuit oculis.* Illa vero sciens earum duritiem, quid ageret, quidve diceret, nesciebat. Tamen malens a monialibus insana et ebria reputari, quam divinis contraire præceptis, congregatis iterum monialibus, quæ viderat et audierat voluit intimare. Ast ut eam assurgere moniales pestiferæ conspexerunt, divini nesciæ judicii sibi de proximo futuri, antequam verba inciperet, e Capitulo cum magnis cachinnationibus exierunt. Quin transactis insuper diebus tribus dormienti prædictæ sanctimoniali Domine gloriosus Hieronymus ineffabili quadam societate vallatus Angelorum, nocte apparens media, eam excitavit, eique jussit protinus, ut de illo exiret monasterio: nec subito futuram sententiam expectaret. Cum illa vero multis lacrymis supplicaret ne hoc fieret: gloriosus inquit Hieronymus, *Ad Abatissam et cæteros pergito omni mora postposita, eisdem nuntians, quod nisi pœniteant, hac nocte divinam sentient ulionem. Si autem in sua permanebunt duritia statim exiens, amplius in monasterio ne moreris.* His finitis abscessit. Hæc igitur audiens sanctimonialis, anxia, plenaque tristitiis, Capitulum adiit, et campanam cepit vehementer, ut ad Capitulum accederent moniales, resonare. Quo Abbatissa de somno evigilans, cognoscensque ab hac fore campanam pulsatam, cum iracundia ad Capitulum properavit. At ubi illam vidit, diris eam minis increpans, nullum voluit audire verbum, promittens quod nisi cessaret hoc agere, secum amplius in monasterio non maneret. Cui sanctimonialis Domina, *Ne tardes, quæso, agere quæ promittis. Profecto me noscas hoc in loco amplius non mansuram: gloriosus equidem Hieronymus apparet mihi tantummodo hoc statim monasterio futurum judicium patefecit.* Hæc audiens Abbatissa, deridere cœpit, hanc restantem ve-ano capite ista fari. Et Ostiarum convocans, jussit ut hanc de monasterio protinus effugaret: mandans eidem, ut aliqua hora sic extra dimissam, postmodum faceret introire, ut sic ab incæptis operibus jam cessaret. Hac de re læta sanctimonialis Domina, quam citius potuit e monasterio est egressa,

lacrymis transfusa, doloribusque repleta, pro his quæ monasterio noverat evenire. Terribilis siquidem Deus, fortis atque potens: et quis resistet ei? Hæc cur homines eum non formidant, scientes se nullatenus posse ab ejus effugere manibus, ut ejus eos magnum et inenarrabile judicium non comprehendat: saltem his miseri terreantur exemplis. Audiant qui in suis confidunt divitiis, quique in iram concitant excelsum Dominum, suæ avaritiæ siccitate, quale huic monasterio a Deo propter pecunias faciem avertenti, de cælo est judicium jaculatum. Pene limen ostiæ sanctimonialis Domine excesserat: et subito totum corruit monasterium, omnes opprimens moniales, ita ut ex eis viva aliqua non remansit. Sanctimonialis vero illa in quodam venerabili Dominarum monasterio, quod est apud inferiorem Thebaidem, hactenus sanctitate præcipua viva manet.

CAP. IX. Dignum censui præmissis miraculis aliqua aia divini contra peccantes manifesti judicii declarativa jungere: ut si forte præ iudiciorum multitudine, peccatorum corda tenacia et plus quam lapidea in carnea verterentur, quatenus cum se ob peccata cernerent fieri belluas, ratione et cognitione sui cœnarentur ut fierent homines, adipisci. Abjecta etenim ratione, qui sunt homines, infra bruta animalia rediguntur. Græcorum quidam hæreticus, die quadam cum sacerdote quodam in Jerosolymitana Ecclesia publice disputabat. Cumque sacerdos ob suæ partis defensionem auctoritatem quandam gloriosi Hieronymi allegaret, ut Græci destrueret rationes, temerario pestifer Græcus ore gloriosum fuisse Hieronymum (totius veritatis lumen) mentitum non erubuit voce fari. At quia voce talem nequitiam perpetraverat, vocem deinceps ullatenus non formavit.

CAP. X. Quidam insuper alius hæreticus pestifer Arianorum, in quadam disputatione euidam gloriosi Hieronymi auctoritatem contra eum inducenti, ut mentitur, sua temeritate respondit: subito fuit divina ulione percussus. Nam nondum verbum voce fluens, clamare per totum diem sine aliqua cessatione non desiit: *Miserere mei, Hieronyme gloriose, qui a te pœnis durissimis torqueor.* Et hoc per totum illum diem quantis poterat vocibus clamans, hora completorii miserabiliter cunctis qui ad hæc concurrerant cernentibus, exspiravit.

CAP. XI. Hæreticus quidam alius pestiferæ hæresis Arianae, cui ante meum obitum, finem pius imponat Dominus: in Ecclesia Sion gloriosi Hieronymi imaginem cernens: *Utinam, inquit, sic te cum vivebas meis manibus tenuissem, quia te meo gladio jugulassetem.* Hæc ut ita dixit, gladium evaginans, tota vi ipsam in imaginis illius guttur infixit. Quam magnus iste Hieronymus, tot faciens mirabilia, cui secundum sua opera similis non apparet, potuit equidem imbecillis in imaginis gutture gladium figere dextra: sed de imagine gladium, et a gladio manuum quousque res innotuit, extrahere nullatenus fuit compos. Mox quoque ex percussione loco, tanquam ex hominis corpore vivi, sanguinis unda fluxit, quæ utique modo pro mi-

faculo declarando fluere nunquam cessat. Eadem insuper hora, qua res sic acta est, iudici in atrio existenti, idem gloriosus Hieronymus cum gladio gutturi infixio apparens, pro offensione huiusmodi vindictam fieri postulavit, narrans equidem sibi factum. Et hæc dicens abiit. Stupefactus itaque iudex cum cæteris qui adstabant, ad Ecclesiam properans, hæreticum manu gladium imaginis gutturi infixum tenentem reperit, qui protinus, ut hi viderunt, manum fuit compos a gladio removendi. Captus itaque hæreticus in sua permanens duritia, ob aliud se non dolere, nisi quod vivum non teneret Hieronymum garricens, a populi multitudine lapidibus, lignis, ensibus, et lanceis juglatur.

CAP. XII. Nepos meus Joannes, quem agnoscis, omni fulgens pulchritudine, quem mihi in locum filii adoptavi, ut puto, tibi pridie quid ei evenerit enarravi. Sed tamen, ut præstantius memoriæ commendetur, silentio non transibo. Captus itaque idem Joannes ante duos annos a Persis, et Persarum regis ministris venditus, propter eminentem suam pulchritudinem ad regis exercenda obsequia deputatur. Cumque per annum in curia regis, non parvo dolore et tædio permansisset, eodem revolutionis anni die prædenti regi serviens, præ tristitia se a lacrymis non potuit continere. Hoc rex intuens, lacrymarum ab eo avidè quærit causam. Qua comperta, in quodam eum castro a quibusdam præcepit militibus custodiri. Sequenti namque nocte, eodem in castro existente diris lacrymis undique madefacto in somnis eidem gloriosus Hieronymus veniens, manumque ejus, ut sibi videbatur, capiens, ad civitatem Jerusalem secum duxit. Expergefactus mane, in domo, in castro a militibus retineri putans se, qua maneo, se invenit. Qui admiratione velut amens factus, utrum in castro vel in domicilio meo staret, nullatenus discernerebat. In se postremo rediens, emissa voce, dormientem familiam excitavit. Currunt igitur ad me famuli adesse Joannem ineffabili gaudio nuntiantes. Quare dubius accurrens, quem a Persis victum putabam, præsentem cerno. Quo quidem quid ei acciderit enarrante, Deo et glorioso Hieronymo laudes maximæ persolvuntur.

CAP. XIII. Sanctimonialis quædam Domina, omnium pene pulcherrima feminarum, ætate juvenula, sed animi sapientia valde cana, beati Hieronymi devotissima, in quodam cœnobio Dominarum multa sanctitate, ut opinor, adhuc vivit, cui quod audies dicitur contigisse. Sit mulier hæc aliis in exemplum, quæ hæc illucque per plateas et vicos discurrere non cessant, sua stultorum hominum illaqueantes animas visione. Nullo tot diabolus animas reti capit, quot laqueo pessimo mulierum. Sanctimonialis hæc (ut omnium Dominarum testimonio comprobatur) nunquam nisi eam maxima compellat necessitas, extra suam cellulam gradum figit, neque enim aliud agit opus, quin aut orationibus vacat, aut lectionibus et meditationibus implicatur, aut corpus reficit dormiendo, aut aliqua exercet manibus opera, semper tamen dominicam scripturam ruminando. His durus serpens antiquus,

diabolus, operibus invidens, et eam a sancto proposito revocaret, cujusdam nobilissimi juvenis animum ejusdem sanctimonialis in tantam incitavit concupiscentiam, quod nil poterat die noctuque aliud, nisi quomodo posset eam attingere cogitare. Circa monasterium veri luminis obæcatus continue pergens, nullum remedium aliud reperire quibat. Tanta namque incitiæ nube caligatus existit, ut multoties se suis perniciosior turbatum affectibus cernens, voluerit se aquis tradere suffocandum. Stulti amoris stultum juvenem catena de die in diem stringit. Ut hæc ad sanctimonialis aures resonent, ob suam non audeat pudicitiam. Qua de re omni ad hoc auxilio destitutus, quendam inveniens magum, veneficia dæmonum et incantationes nefandas artibus exercentem adiit et magnam promittit (si quod optat expertus fuerit) pecuniæ quantitatem. Tunc veneficiorum magus, suis carminibus convocatum dæmonem, decipiendi causa, nocte media festine ad sanctam destinavit monialem. Ad cellulam itaque recedens dæmon, transire ultra cellulæ Hieronymi imaginis in cella pictæ timore nimio nequit limen. Mira res, Augustine (ut multiplicibus patet exemplis) tantus gloriosi Hieronymi timor diabolo inest, ut etiam suæ picturæ non audeat apparere. Nam si cui obsessio corpori pretiosa demon tratur imago, ab eodem continuo diabolus effugatur. Igitur commissum explendi opus nequam spiritus desperans, ad mittentem revertitur: sibi que negari ad monialem introitum pandit, ob gloriosi Hieronymi imaginem in cella pictam, quem deridens magus dimisit. Moxque convocatum alium dæmonem, quam potest mittit citius ad huiusmodi opera finienda: sitque secundo id quod primo. At secundus per horam forte manens, coactus excelsas cœpit voces emittere: *Si me, Hieronymus, hinc sinis recedere, huc ulterius non revertar.* Ad hæc stupefacta mulier, quæ orationibus in cellula inhærebat, quis istas fundat voces, nimio pavore percutitur. Non cessante diabolo sic clamare, excitatè illius cœnobii moniales, timore percussæ grandi tremulæ ad illam accurrunt cellulam, cruce Domini præeunte. At ubi illum nequam spiritum sciunt, eundem conjurant, ut debeat qua de causa venerit, intinere. Narrans equidem diabolus rei seriem, seque gemitibus et ululatibus pendens catenis igneis vinctum ab Hieronymo retineri, rogat eas, ut suis mereatur precibus abeundi gratiam invenire. At ubi moniales hæc audiunt, Deo et glorioso Hieronymo laudes reddunt: suppliciter postulantes, ut dæmonem hunc nullatenus reversurum de eodem cœnobio effugaret. Vix orationum verbis finitis, diabolus magnis stridoribus ex eodem loco recedens, magum adiit: eumque capiens, tantis verberibus et cruciatibus flagellavit, ut per multa horarum spatia aliquod vitale signum paulominus appareret, diris clamans vocibus: *Mei cruciatus causa fuisi, ad illam me destinans monialem. Certe in te eisdem verberibus vindicabor.* Inter hæc autem verbera tam horrenda, magus cum se pene perniciæ propinquum cerneret, suas videns artes nullum sibi auxilium adhibere, ad totius refugii portum, Hieronymum gloriosum jam naufragus se dirigens,

Gloriose, inquit, Hieronyme, hæc ad tuam clementiam subveni misero accurrenti, solita misericordie dona prægrandia non denegans. Promitto namque si tuis hac hora adjutus auxiliis periculi tam horribili non succumbam, quod deticeps cunctis exutus fallaciis, a tuis obsequiis non recedam. His finitis, velut fumus ab eodem nequam spiritus evanuit. Per annum autem idem jacuit verberibus magus in tantum sui corporis impos, quod non nisi alieno auxilio potuit se movere. Mox idem accepta pœnitentia magus antequam de lecto surgeret, cunctis combustis codicibus, quibus artes illas nequissimas exercebat, venditisque omnibus quæ habebat et pauperibus erogatis : completo anno se ob pœnitentiam peragendam in quadam spelunca claudens in eremo, in qua per quadriennium gloriosus stetit Hieronymus, multa sanctitatis et vitæ, et pœnitentiæ asperitate pollet. Huc quæso juvenes omnes currant, et insani juvenis exemplo diseant, ne quod illi contigit, sibi postmodum doleant contigisse. Insanus itaque juvenis tantis circumligatus luxuriæ laqueis, vilens se omnimode suæ miserimæ voluptatis desiderio nefandissimo defraudari, quadam nocte laqueo se suspendit : et sic se infelix temporali vita potius et perpetua privavit. Ecce quot malorum causam turpissimum luxuriæ vitium esse liquet. Nil tam ruinæ animæ pariter et corporis promptum, quantum istud nequissimum arbitror scelus. Ex ipso namque homicidia, ebrietates, et contentiones, et pene universa oriuntur mala : ut veteris et novi Testamenti infinitis patet exemplis : nec non et continuis manifestisque experientiis declaratur. Ad hoc autem ut major juvenibus detur astutia se tuendi (nam status nullus periculosior non est insipientis juventutis statu) aliud censui exemplum mei nepotis Rufii, ætate forte annorum decem et octo, quanquam dolore nimio, subrogare.

CAP. XIV. Non est ambiguum ista quæ incipio enarrare magnis tribulationibus meæ memoriæ revocari : sed tamen ut præmissum est, ut omnibus et maxime juvenibus proveniat in exemplum, silentio illa nequeo præterire. Nepos quidam meus Rufus nomine, utroque privatus parente anniculus ad meas devenit manus : qui utinam ex matris visceribus non exisset, ne illi quod sustinet contigisset. Quem tanta diligentia suo infortunio enutrivit, ut a pluribus a me genitus putaretur. Crescens itaque in diem puer infelix ætate, sed non sapientia : ingenti pulchritudine corporis, sed non animæ, decorisque et probis moribus, honestate, bonitate et multæ sapientiæ elegantia quanquam vane decoratus, a cunctis dilectione superflua colebatur. Is namque in decimo octavo ætatis suæ anno, imbecillis et miserimus exspiravit. Propter quem tantus ab omnibus sonuit luctus, ut vix per mensem finem potuerit invenire. Sed certe luctus pro eo quod venerat non sufficit. Ast ego ejus nimæ incumbens dilectioni, pluries gloriosum rogavi Hieronymum, ut mihi quid nepoti meo acciderat revelaret. Igitur meis annuens gloriosus Hieronymus precibus, obtinui quod glisceram. Oranti enim mihi die

quodam hora nona, tantus evenit factor, quod nullatenus naribus poteram tolerare. Hæc dum moram tacitus reputans, unde hic tantus adesset factor, admirarer, supra meum verticem elevatis oculis, infelicem nepotem meum vidi terribili visionis : ita quod in eum visum inappimere non audebam. Nam catenis igneis circumligatus fornacis instar flammis scetidissimas erumpibat. Ad hæc itaque visionem subito me tam vehemens timor arripuit, ut dum pluries loqui vellem, formendi vocem nullatenus compos eram. Postremo aliquantulum in me rediens : si meus esset nepos, voce cæpi perquirere tremebunda. Ad hæc ille ululatus et suspiriis : *Et nam, inquit, non fuissim : ne tam diris essem cruciatibus deputatus. Nam scias me in tartarais mansionibus perpetuis temporibus permanurum.* Heu quid dicam ? His dictis, tantus mihi dolens affuit, ut sim pluries admiratus, quomodo e vita protinus non discessi. Longis autem expletis colloquiis, ab eodem spicatus fui, cur divinæ fuisset misericordie sic exiers, cum in mundo tot virtutibus polleret. *Pro nulla, inquit, me scias cuius fore damnatus : nisi quia in ludis maxime delectabar. At quia in morte accepta pœnitentia quasi stulta ignorantia, ut debebam postposui confiteri, divinam non merui veniam adipisci.* Et hæc dicens, a meis disparuit oculis. Talis autem eo abente remansit factor, ut in locum illum lactenus nullus audeat introire. Ecce quantum turpissimum ludi scelus divinæ abhorrent majestatis oculi. Timeamus ergo ne nos bonorum rapiat inermes tam repentinus interitus : ne non pœnitere nos vitiorum contingat, dum tempus inest : quia postmodum pœnitentia foret frustra. Ut igitur a Christianitate tantæ ruinæ ludi procul effugiat nefas : imo ut ab omnium memoria deleatur, exempla alia quædam, quam brevius poterò, subrogabo.

CAP. XV. In Samaria quindecim nondum expletis diebus, dum miser quidam ludens, quasi omnia quæ habere poterat, consumpsisset, gloriosi cepit Hieronymi nomen ausu temerario blasphemare. Quem eosanda blasphemie vix sipientem verba, videntibus et stupentibus cunctis, mox e cælo fulmen veniens intercutit.

CAP. XVI. Tribus aliis, in Tyro ludentibus, hoc accidit quod enarro. Cum enim illi sumum vellem incipere ludum, ut hi qui se hoc ab eisdem audis, et totam rei seriem etiam se vidisse, fantur et referunt, sic dixerunt : *Quamcumque potes exerce vim, Hieronyme : quia te invito ludum istum alacriter finiemus.* His itaque dictis, sumum inceperunt ludum, quo quidem primordiato, quasi uno elapso instanti, se terra aperiens, illos solum absorluit, ita ut nil ex eis amplius fuerit visum.

CAP. XVII. Quod visu vocatur, verissimo testimonio comprobatur. Idcirco quæ dico quammultis possent comprobari. testibus : tamen meipso teste, qui ea visione propria didici comprobabo. Juxta meam in qua Jerusalem habito ædem, nobilissimus quidam miles fuit, transitorii nimum locuples, qui unicum habens filium, ejusdem stultissimi amoris

cæcitate percussus, non solum a pravis eum non corrigere, sed etiam eam ipsemet prava instruere conabatur. Parentes fatui et isti similes, mentis quæso oculos hæc inclinent, ut quis finis eveniat, non ignorent. Multi enim homines, magnas animæ et corporis inciderunt ruinas, ob pravorum parentum insipientiam. Crescens namque illius militis filius, cunctis bonis moribus destitutus, de die in diem pejerando, totum suum tempus amittens, in ludis et blasphemis cunctisque immunditiis, patre causante, annum attingit duodenium. Qui quodam advesperascente die, solitis cum patre ludis insistens, ludum eodem, ut gliscebat, non habente, primo prorupit in hæc verba: *Si quid ille potest Hieronymus, qui ludos prohibet exerceri, jam exerceat, nam se invito hinc non nisi victor exurgam.* Verum hæc dumtaxat ipso prosequente, nequam spiritus teterimi hominis specio, cunctis videntibus locum in quo ludebat, veloci gradu adiens, eundem puerum infelicem rapuit: sed quo eum detulit, nulli hæcenus hominum est compertum. Verum ut puto, eum detulit in Infernum. Eadem namque hora casu ad quamdam meæ domus fenestram, quæ in loco, in quo ludentes degabant pater et filius ex opposito sita est, nos posueram: quo me videre fuit necesse veritate perspicua seriem tam formidandæ rei gestæ. Discant ergo juvenes in juventutis tempore, quod cætoris est præstantius, expetendis moribus se fulcire, ne vilius caducisque moribus juvenilis animus informatus, statum in canitie nequeat permutare. Quod enim novæ chartæ inscribitur, de facili non deletur. Disceant etiam parentes fatui, filios correctionibus et verberibus eradire: nec vitiorum sinant vepres radices figere non facilliter evellendas, ne flendi et hic et in futuro eis succedat eventus. Nam nisi fallor, ad æternorum gaudiorum patriam deveniendi, arctissima et sine ambiguitate aliqua, a paucissimis certe cognita exstat via. Eundi ad perditionem, et multis, imo pene infinitis limitibus plenam fore constat. Quodlibet enim mortaliem peccatorum ad perditionem suam tramitem struit: quorundam hominum non solum Paganorum, sed etiam illorum quos sacri Baptismatis unda lavit (nam de Paganis nulla oritur quæstio, quod non dampnentur) majorem fore liquet numeram multiplicibus insistentium flagitiis, quorum nulla pene unquam cognoscitur emendatio. Quin imo respective quidem dico, pariter bonis et malis hominibus consideratis, non est qui faciat bonum, non est u quod ad unum, sed omnes post suas improbas et pessimas ambulant voluptates. Consequenter concludi debet, quod ad æternæ beatitudinis gaudia rarissimi gradiantur. Infinitæ, quinimo omnes pene sacræ Scripturæ auctoritates hoc testantur, infinita quoque exempla possemus perspicaciter intueri, ad hujusmodi veritatem sufficientius demonstrandam. Hoc ex omnibus unum censeri debet, nec ab hoc discrepari potest, nullum scilicet ad æterna modo aliquo pervenire posse gaudia, nisi omnibus non particulariter, sed totaliter vitiis extirpatis, virtutum

studeat itinere festinare. His jam sine dato, exempla et prodigia quædam jam lujus operis fini propinquus breviter introducam. Et duo præcipue admiranda, quæ a venerabili viro Nicolao Cretensis Iululæ Archiepiscopo referente didici, primo dicam.

CAP. XVIII. Venerabilis idem Archiepiscopus pridie gloriosi Hieronymi devotione nimia Bethleem veniens, ut ejusdem cunctis honoribus colendas reliquias visitaret, et totus caritate fervidus redire noluit, donec me sua gratissima visitatione eximiis lætitiis adimpleret. Qui uti donorum præcipuis, ut gratissima mihi donaria superabundantissima more solito impertiret, me visitare minime contentus, mecum dignatus est jam diebus pluribus commorari, et etiam adhuc manet, quod utinam tempore longo duret. In Christo namque, Augustine carissima, venerabilis idem pontifex te salutat. Quampluribus igitur mihi suorum verborum avido, venerabilis idem pontifex enarravit, hoc tale in civitate Candia contigisse, Sacerdos quidam suus, suæ majoris Ecclesiæ custos, impudicus, luxuriæ et ebrietati deditus, nondum completo anno de hoc seculo migravit. Cujus corpore in cæterorum sepulto atrio sacerdotum, ut ejus puniitio cunctis innotesceret ad exemplum, subsequenti nocte tantus in Ecclesia ejusque cæmeterio fuit strepitus, quod rumore nimio in urbe illa commorantes excitati pavore ingenti velut amentes ad Ecclesiam cucurrerunt. Stant itaque omnes circa Ecclesiam, strepitus vehementes campanarumque sonitus audientes, divinam quidam exorant clementiam, quatenus cur ista fiant debeat revelare: sed nullum exanditionis sentium adjuvamen. Diluculo hoc cessante, cuncta quæ fuerant in Ecclesia reperti revoluta, et quasi undique flammis ignium violata. Ad hæc memoratus pontifex orationes indicens populo, quid sequenti eveniat nocte præcepit expectari. Ne nimis succumbam verbis, sequenti nocte duplex strepitus et pavoris tribulatio est secuta. Qua de re repletus populus amaritudine et dolore, cernens nullum sibi a Domino adjutorium evenire, sicut vulnerati, qui in monumentis projecti dormiunt, existerat. Die autem clucescente, omnibus in Ecclesia pro orationibus congregatis, gloriosus Hieronymus subito septies sole splendidior in Ecclesiam veniens, de altareque gradiens, cunctis videntibus et mirantibus, per horam forte sub silentio manens: obstupenti populo, hoc propter sacerdotis illius miserimi cadaver, sacris indigne locis conditum, ad terrorem peccantium contigisse intimavit: eidemque mandans, ut cadaver miserum, tartareis post resurrectionem omnium mansionibus deputandum, dissepultum flammis traderent protinus concremandum, alioquin incompta pestilentia non abiret: et sic ab intuentium oculis est invisus. Quod ut ordinaverat, lætabundus populus protinus adimplevit, Deo et beato Hieronymo laudes præcipuas persolvendo, et sic pestis ista cessavit. Qui deinceps beatissimum Hieronymum omnes unanimiter devotione maxima inceperunt colere.

CAP. XIX. In eadem insuper civitate quidam pulcherrimus existit juvenis, Titus nomine, honestus moribus, ingenio luculentus, carnali non ignobilius natus progenie, prædives valde, totam pene devotionem et fiduciam habens in beato Hieronymo. Ille siquidem juvenis virgineo nitens candore, in ejusdem sanctæ virginitatis proposito usque ad vicesimum annum probis vitæ moribus perduravit. Quo itaque tempore, sui fratris nefando consilio incitatus, spreto tam nobilissimis virginitatis gemmis, auri pretiosissimum metallum calcans, ad carnis spurcitas et lutum ac foetorem luxuriæ vehementer declinans, puellam quamdam omni pulchritudine corporis renitentem, sibi in matrimonium copulavit, in cujus amoris reibus ita se capiens, quod aliud præter ipsam poterat minime cogitare, de die in diem cepit divina obsequia oblivisci. At quia miser dereliquit justitiam, et oblitus fuit Deum alentem se, oblitus fuit sibi Dominus misereri. Completo namque anno, quo cum puella juvenis insensatus steterat, non ut in matrimonio, sed causa explendæ libidinis copulatus, suggerente diabolica astutia juvenis frater, puella illaqueatus amore, avide diu quærens ejus amplexibus frui, tandem quod optaverat est adeptus. Illic accurrant juvenes, et exemplo juvenis sint astuti. Fiunt nota juveni, puellæ viro, jam peracta. Tacens idem cogitat avide, quo valeat modo certitudinem reperire. Expectat diebus aliquot, se simulans hoc nescire. Ast die quadam ordinat, urbem deserens, peregre proficisci, et latens per diem in civitate, in eade media domum veniens, reseratis seris a puella servitrice, clam ut prius simul ordinaverant, ambo usque ad thalamum, in quo ejus frater et uxor in lecto stabant, procedens, sibi postulabat aperiri. Mirantur illi, et timore perterriti vehementi, pulsanti negligunt ostium reserare. Tandem confractis seris thalami, juvenis ira et furore nimio, fornicis instar ardentis undique inflammatus, uxorem primo evaginato gladio interfecit. Deinde sub thoro proprium latitantem fratrem inveniens interemit. His itaque gestis, ex civitate exiens, multo tempore per mundum huc illucque errans, cum quibusdam aliis cepit quosdam transeuntes in itinere deprædari, ac etiam jugulare. Permanente itaque eodem Tito per decem annos talibus negotiis implicato, gloriosissimus Hieronymus salubre refugium et vitale, die quadam jam advesperascente luce, in modum mercatoris se monstravit: ne ille solummodo habitæ devotionis præmiis privaretur. Nam ille quanquam tot et tanta vitia abhorrenda continue exerceret: tamen in beato Hieronymo devotionem aliquam retinebat, ita ut eidem quotidie se commendans, boni aliquid diebus singulis ad ejus honorem facere nullatenus postponebat. Cernens itaque Titus mercatorem, nefandis sociis ad solita nequitiae opera convocatis, concito cum eisdem pergens cursu, vibratis lanceis, Hieronymo mercatoris instar obviant venienti. Moxque in eum insurgens a sociis, eundem præcepit retineri, donec ejus lateri gladius insigatur. Deinde

manum elevat interficiendi gladium retinentem, ut scelus tantum valeat jam explet. Ad hæc Hieronymus gloriosus: « Amore, » inquit, « Hieronymi, quem tu diligis, aliqua loquendi brevis licentia mihi detur: postmodum si volueris, facito id quod optas. » Ad hæc Titus, « Amore, » inquit; « ejus quem nominasti, et loquendi et vivendi licentia tibi, ut postulas, concedatur: tantum quæ portas mercimonia; jam depone. » At gloriosus Hieronymus: « Ego ipse sum Hieronymus, qui huc propter tuam liberationem veni, ne mihi a te impensa obsequia in vanum præterirent. Te tot quæ gessisti peccaminum, jam pœniteat: ad teipsum redeas, ne formides: hucusque me noveris propter tuam salutem, et animæ et corporis, supplicem apud Deum et erga te iram divinam justitiam exstulisse; ne in te dignas tibi servitias exerceret. Ad pœnitentiæ igitur quancunq; perge callem, et peccatorum opera jam depone: alioquin me tui custodem et supplicem non habebis. » His dictis, Hieronymus gloriosus ab illorum oculis disparuit. Ad hæc stupefactus Titus, et qui cum illorant, timore et admiratione tam ingenti ad terram procidens, per horam non potuit elevari. Tunc subito in Titum, et qui cum illo erant; Spiritus Sancti gratia est effusa, et lux eos cœlitus illustravit. Qui protinus in viros alteros jam mutati, spreto cunctis spurcitiis vitiorum, ad pœnitentiæ tramitem rediere. Deinde ad eremorum antra devia et ignota properantes, magna se corporum asperitatibus et vitæ sanctissimæ tradiderunt.

CAP. XX. Miraculum aliud quod veridicorum testimonio solidissime in superioribus Ægypti partibus peractum intellexi: quatenus hominibus et maxime juvenibus, quantumcumque castis, proveniat in exemplum ad evitandum periculum mulierum, præcedenti miraculo addere cogito fore ratum. Monachus quidam juvenis et decorus, honestate præcipuus, morum natus, quasi senex virginalis pudicitiae custos, cunctisque illius monasterii monachis speculum sanctitatis, et gloriosissimi Hieronymi amator devotissimus fuit: duodecim degens annis in monasterio, continue orationibus vacans, et studio Scripturarum. Ille amore castitatis tinens, ne cor aliquo modo violaret, mulierum visus ineffabiliter abhorrebat, ita ut earum memoriam formidaret. Huic proposito diabolus antiquus serpens et hominum inimicus invidens, suæ nequitiae inveteratæ contra eum dolos et artes, multiplices incitavit, continue cogitationum stimulis, juvenem pessimus tentator affligens, die noctaque a tentationibus duobus mensibus non cessavit. Juvenis vero providus, sese Domini et beati Hieronymi, cujus dilectionis ardore fervebat, commendans custodia; victrici dextera, tentamenta diaboli, jejuniis et orationibus se munies, triumphabat. Conflant huc quæso juvenes atque senes, et quanti sit casus mulierum fallax pulchritudo hinc doceantur maxime per exemplum. Cernens se aspis perfidus diabolus a juvene superari, tanquam leo rugiens, subtiliores nocendi artes cepit quærere. Fit itaque inter eos pugna gravis,

Hinc astutis consuetis castra adversus juvenem struit pessimus inimicus, hinc juvenis orationes et Hieronymi protectio, castrorum sternunt munitiones, et vires ejus triumpho nobili vilipendunt. Interea genitoris ad mortem ægrotantis visitationis causa ingruente, ex monasterio in civitatem ad paternam ædem venire juvenis est compulsus. Nam se pater dolore nimio moriturum, si visione frustraretur filii, crebris clamoribus acclamabat. Ob hoc dolens monachus, timens ne mulierum visu, cor mundum et virgineo candore nitidum violaret, potius, nisi fratrum sui cœnobii fuisset supplicationibus inclinatus, erga patrem crudelitatem volebat propter Dominum exercere, quam eidem infirmanti compati a monasterio recedendo. Sciebat enim monacho nil tam nocuum, detestabile et mortale, quam vicos et civitates, et gentium multitudinem circumire. Nulla certe permanet in homine quies mentis, qui multorum verbositatibus et vaniloquiis implicatur. Quod aqua piscibus, monachus idem præcipue silentium operatur. In paterna itaque manens æde monachus diebus tribus, tædio tam vehementi affectus est, quod sibi potius videbatur tetrus se fore carceribus mancipatum. Completo die tertio, dum eum cum sorore sua quadam pulchritudinis inaudita, infirmitatis causa patris crura simul contingeret confricare, casu sororis dextera ejusdem tangente dexteram, tam diris libidinis et ejusdem sororis ineptæ, et abominabilis concupiscentiæ fuit subito jaculis cor ejusdem monachi instigante diabolo vulneratum, quod pene eam ad illicita, et omnia ab hominibus abhorrenda, nisi existisset timor verecundiæ, invitasset. Heu quid dicam? Quæ monachis illis inerit observantia castitatis, qui continue mulierum visibus potiuntur in simul colloquendo? Sic manet in castitate homo faciem intuens assidue mulierum, sicut manet palea stans in igne. Fallax certe, et ruinæ maximæ propinquus casus, inevitabileque periculum est femina pulchritudo. Timor certe monacho evenit, quem timebat, et sibi accidit quod tanto tempore verebatur, nec sine exemplo maximo aliorum. Non in illo jussum est parentibus obedire, in quo animæ periculum formidatur. A monasterio invite monachus egreditur, sed ardore libidinis tam nefandæ cor inflammante, nil aliud quam sororis hoc nescientis scelus faciem impræbis oculorum visibus videre cogitans, pene nunquam fuisse se in monasterio recordatur. Sanatur interim pater. At monachus excusationibus adinventis, tardat de die in diem ad monasterium remeare. Manente autem eodem in paterna dono tribus mensibus, hinc monachos, hinc patrem maxima movit admiratio omnemque familiam, cor istum tam vehemens irrepserit mutatio et alteratio inaudita. Ignorant siquidem rei causam, idcirco effectum eos contigit ignorare. Ad monasterium cum duobus ad se ex monasterio destinatis monachis tandem revertitur, illud referens tædium redeundo, quod prius detulerat exeundo. Cœpit itaque in monasterio corpus degere monachi, cor vero a sorore aliquantulum non recedit. Hoc sibi sit studium

Scripturarum, ut attingat pessima quæ affectat. Hæc contemplatio divinorum, ut peccatorum modum inveniat explendorum. Percutitur alienus sui, et a veritatis cognitione devius, continua a diabolo, cujus jugo gravissimo imbecille collum submitit, libidinis novæ telis. Sicut funus deficiunt dies ejus, confringuntur sicut in frixorio ossa ejus, et infirmatur doloribus vita ejus, irrationabili sit similis animali. Obliviscitur in toto divinam clementiam exorare: tota die cogitans quis modus appareat habilis, ut poculum mortis valeat degustare. Heu quam sunt inopes et miseri, et ab omnibus bonis egentes et exules, qui a Domino se elongant. Tanto sit pejor brutis animalibus vir in peccatis, quibus ab anima Deus majori spatio elongatur, quam id quo cœlum a terra distat, et oriens ab occasu: quanto eisdem præstat, cum divina gratia est fulcitus. Cogitanti denique monacho veritatis luminis nescio, nefandissimæ et auditui horribilis voluptatis adipiscendæ reperire modum, mali consilii seminator diabolus hoc sibi tale insinuat consilium occulto cogitamine vani cordis, ut scilicet intempestæ noctis medio cunctis dormientibus, veste deposita monachali, sumptoque habitu laicali ex monasterio exiens, paternas clam adeat mansiones, et domum crepusculo noctis latenter intrans, sub thoro sororis lateat, donec dormiente ipsa, ad eandem accedat suæ voluptatis libidines expleturus. Placet insanæ mentis imperitiæ consilium erogatum, studetque ipsum toto posse quam potest brevius effectui mancipare. Sequenti igitur adventi noctis medio, sub silentio ad fores cœnobii claves gerens manibus properat: sed ad ostia veniens, per totam illam noctem huc illucque discurrens, quo sint in loco posita non invenit. Stupore et admiratione perterritus, cur hoc sit nesciens, interim jam matutinali, qua ad laudes debitas Dominicas monachi excubabant, appropinquante hora: compellitur ille ad cellulam retrogredi. Manet in cellula ille admirans per diem illum, proponit sequenti nocte facere quod non fecit. Audet imbecillis dextera quæ non potest: sperat stultum pecus contra leonem pugnant triumphum gloriam adipisci. Quid insensate reris? Putas agere vile pecus, quæ leo fortissimus Hieronymus contradicit? Cessa imagini gloriosissimi Hieronymi genua flectere, ipsum ulterius non salutes, et tibi potestas protinus concedetur, ut cadas in foveam, quam elfodis, ut dira naufragia jam admittas. Non possunt impensa gloriosissimo Hieronymo servitia, quoquo modo fiant, mercedibus vacuari. Retinebat siquidem in cellula monachus ille devius et errans et diabolico dominio mancipatus, imaginem gloriosi Hieronymi tabula insignitam, cui diebus singulis, antiqua consuetudine flectens genua, se eidem pluries commendabat. Idcirco ut ejus mira clementia cunctis innotesceret, illum eo die retinebat, ne malum faceret quod volebat. Ignorans vero hæc ille monachus, subsequenti nocte ad cœnobii iterum fores pergit. Sed quod præcedent nocte fecerat, id hæc fecit. Ne igitur inhæream verbis: per unum fere mensem, singulis noctibus cog-

tine hoc evenit. Completo itaque, ut puto, mensis circulo, in somnis beatus Hieronymus sanctissimo cuidam illius monasterii monacho apparuit, in stratu suo quiescenti nocte, eidem revelans quid iste monachus faciebat : mandansque illi ut debeat eidem monacho sic erranti declarare, quomodo ipse eum, ob sibi impensam reverentiam, custodivit, ut ostia non videret ad cogitatum perpetrandum scelus. Et quod nisi sibi vobis de incæptis subsequatur emendatio, sese de ipsius custodia removebit : discessitque protinus ab eodem. Mane autem facto quæ viderat monachus, alteri monacho enarravit. At ille se quid hic dicat non intelligere, pluribus detestans sacramentis, cepit dicere propter cerebri vacuitatem hæc somnia evenisse. Tacet monachus, et recedit. Hic gaudens proponit nocte sequenti, nullum amplius exhibens solitam Hieronymo reverentiam, ostia monasterii ad nequam opus, quod tam diu affectaverat peragendum, ad suum libitum reserare. Ut brevier dicam. Quod miser diu hianti animo cogitaverat mala operandi, ab Hieronymo honore solito privato, sibi tradita potestate, ut voluit, sic effecit : sed tamen in fine gloriosissimi Hieronymi clementia non defecit. Recedens itaque ille de monasterio nocturna hora, alieno habito occultatus, patris domum adveniens, per diem illum undique circumivit. Dumque noctis crepusculo domum intrasset, ad lectum, in quo virgo soror quiescere tunc solebat, clam procedens, tandiu sub eodem latitavit, quandiu sororem dormire potuit existimare. Tunc idem exiens, exspoliatis vestibus, sororis se dextero lateri applicavit. Hæc soror levi somno dormiens excitatur, et virum juxta se manu sentiens, admodum expavescens, diris emissis clamoribus, ad se omnes pariter evocavit. Currunt ad puellæ thalamum cuncti cum lumine, et tandem in lecto invenerunt hunc jacentem. Mirantur parentes et stupent : cernunt hæc cuncti qui cucurrerant, et condolent. Interrogat a filio pater discriminis tanti causam, reatum suum filius silentio constitetur. Ut enim dixi, voluit gloriosus Hieronymus hunc suam stultitiam experiri, ut in posterum humilior et astutior fieret ad evadendum, et in prælio se tuendum. Et ne amplius exemplo suo, quis de sanctitate confideret et speraret. Quanto enim major inest homini sanctitas, dum in mari mundi hujus procelloso, et inimicorum agminibus pleno, imbecilli carnis navicula navigat : tanto major inest timor et astutia se tuendi. Infinitas pessimus ille tentator diabolus nocendi possidet artes. Qui incautus pergit, levissime capitur. Qui in cunctis timet, ab omnibus diabolis hic timetur. Certe nil plus nocet, quam spreto aliorum consilio, ut propria voluntas præcipit ambulare. Qui suæ tantum voluntati credit, in cunctis quæ facit, finem odibilem adinveniet. Magnus exemplo jam fuito timor de fragilitate nostra maxima, et de diabolica calliditate et astutia nobis omnibus demonstratur magna, et spes veniæ peccatoribus declaratur. Cernens namque se monachus sic diabolo deturpatum, delusum, ac etiam

in tanta miseria captivatum, protinus suffragiis gloriosissimi Hieronymi (cui semper devotus exsultat) suam miseriam et culpam vehementissimam recognoscens, in seipsum rediit, et de eadem paterna exiens domo, omni retardatione abjecta, lugens et dolens, ad fontem poenitentiae properavit. Deinde vero in suo monasterio per annos duos in tanta se abstinentiæ asperitate affixit, ut foret cor hominum insufficienti cogitare, et completo annorum duorum spatio ante dies modicos, ex hoc sæculo feliciter exspiravit.

CAP. XXI. Venerabilis Damasi Portuensis Episcopi, pridie receptis litteris, aliqua eis inscripta corde avido intellexi, quæ ob ejus reverentiam non dimittam. Romæ Cardinalis quidam Cælestinus nomine, Hieronymi gloriosi æmulus et detractor, dum die quodam in conventu existens Cardinalium more solito, ore audaci et temerario in eandem injurias verba prorumperet, dolore subito viscerum impellente, ad occulta naturæ loca subitans, viscera omnia protinus emanavit, et antequam illinc recederet, exspiravit.

CAP. XXII. Alias quoque presbyter Cardinalis Andreas nomine (isti non similis, sed gloriosissimi Hieronymi devotissimus cultor) pridie in eadem Romana urbe, multis circumstantibus exspiravit. Qui cum jam in Ecclesia esset paratis exequiis, quæ essent fidelium tumulandis exhiberi corporibus, assistente summo Pontifice cum pene toto clero et populo Romanorum, qui ad eundem Andream convennerant honorandum : emissis ululatibus et erebris gemitibus in feretro, cunctis stupentibus, et veluti amentibus effectis, tanquam si a somni dormitione excitaretur, mirabiliter exsurrexit. Cunique a Romano Pontifice, remoto de Ecclesia majori beati Petri Apostoli universo populo, clausisque foribus interrogaretur, intulit ista verba : *Dum starem divinis exanimi judicandus, et jam per vestram et ciborum, quibus hactenus usus eram, nimiam superfluitatem, tartareis cruciatibus condemnarer, subito adveniens quidam sole splendidior, niveque candidior, quem fuisse gloriosum Hieronymum, ad se invicem referentibus, qui astabant, intellexi, præsentis judici flexis genibus animam meam corpori jungi, porrectis precibus impetravit. Quibus finitis verbis, in ictu oculi inde recedens anima, uti cernitis, corpori est conjuncta.* Ad hæc mirator summus Pontifex et cæteri audientes. Fiant hæc nota populo extra ecclesiam expectanti, contractis ecclesiæ foribus protinus ecclesiam intrant, omnes magnis vocibus Deum et gloriosum Hieronymum collaudantes.

CAP. XXIII. Multa nos mentis afflictio commovet et contristat, intellecto quod quamplurimi Episcoporum Deum et Dominum Jesum Christum (cujus vicem gerunt) abnegantes, terrenorum, quorum Deus venter est, vestigiis inherentes, de stipendiis pauperum et sanguine Jesu Christi, delicatissimis ferculis, cum histrionibus et cæteris divitibus, suam ventris replent ingluviem, ad foecitatem luxuriæ incitandam :

vestimentorumque de die in diem superfluitatibus abutuntur, de pauperibus, quorum mercedem raptam manu latrocinii devorant, fame morientibus et frigore, non curantes. Ili certe non Episcopi sed diaboli. Episcopus autem, aut sanctissimus est, aut diabolus. Magni certe meriti status Episcopalis, sed periculi infiniti: levissimum peccatum aliis imputandum, gravissimum Episcopo imputatur. Pontificis etenim vitium in subditos diffunditur per exemplum. Majora recipienti, ratio major crescit. Quot enim ovium Christi vel negligentia Episcopi vel exemplo in peccata deviant, de tot tenetur Domino reddere rationem. Heu quid, Augustine carissime, dicam? Grave nobis inest pondus, gravis sarcina. Sed debiles ego habens humeros, quid portabo? Sunt certe augustiæ mihi undique me torquentes. At dum graves mihi promptos casus intueor, timore maximo succrescente continue affligor et contristor. Securius est Episcopalem statum fugere quam appetere. Laudo certe Episcopatum tanquam vicarium Domini nostri Jesu Christi, sed illos qui in eo vitam agunt militum terrenorum, qui mundi gloriam et pompas appetunt, non collaudo, imo eis consulo, ut effugiant quantum possunt. Melius certe fuisset eis cum terrenis vitam agere terrenorum, quam in pontificali culmine hoc agentes, ad infima et profundiora inferni loca decidere, tanto præ cæteris cruciandi, quanto præ cæteris plura donaria receperunt. Intelligentes itaque Episcoporum plurimos potius nomen gerere quam essentialiam, potius lupos rapaces fore Christi ovium, quam pastores: destructores magis esse Christi Ecclesiæ, quam rectores, qui Christianorum elemosynas deprædantes, mercedem pauperum lupinis faucibus in superfluitatibus ciborum et vestium devorant et consumunt, quod absurdum est, abominabile, et deffendum. Hinc idcirco dixerim, ut talis abominatio cuicunque gentibus innotescat, quatenus si Deum non metuant, homines verentes, a suis aliquoties abominationibus retardentur. Audiant, quæso, hi tales Episcopi quæ narranda proponimus, et saltem aliorum calamitatibus terreantur.

CAP. XXIV. In superioribus Ægypti partibus in deserto quodam ab hominibus propter vitæ incommoda inhabitabili, quidam degelat monachus Elias nomine antiquissimus, et magnæ vitæ sanctitate radians, qui in vita beatissimi Hieronymi eidem familiarissimus valde fuit: quem idem beatissimus Hieronymus, habuisse prophetiæ spiritum, pluries enarravit. Hic die quodam (ut plures mihi testificabantur monachi vita venerabiles fideque digni, qui se dixerunt hæc ab ejusdem sancti viri ore multoties peraudisse) solitis incumbens orationibus, somno repentino adveniente aliquantulum obdormivit: Et ecce in visione, quo quidem modo multoties Deus omnipotens, grændia et occulta suis fidelibus reserat sacramenta: in quodam palatio miræ pulchritudinis et ineffabilis, et a mortalibus nunquam visæ, ut sibi videbatur, erat. Cumque per horam per palatium illud, huc illucque gradiens, ejus admiraretur pulchritudinem

vehementem, vidit quoddam præparari tribunal a quibusdam nimis pulchritudinis juvenibus, stratis lapetibus, et vestibus auro, et gemmis, ac multa artificii varietate decoratis, circumquaque pariete involuto. In quo postmodum, rex quidam maximus et decorus, cujus aspectus tantæ erat suavitalis, ut nil vellet aliud quis habere, magna virorum, sole lucidorum, comitatus societate veniens, se posuit ut judicia exerceret. Inter hæc cujusdam anima, quem fuisse Anconitanum præsulem ab aliquibus ibidem consistentibus postmodum intellexit, a nequam spiritibus, catenis, igneisque vinculis vincata, instar fornacis flammis erumpens sulphureas, deportata majestati regiæ præsentatur. Quæ priusquam de aliquo interrogaretur, cæpit diris vocibus se infernalibus mansionibus dignissimam acclamare: hanc inter cæteras maxime assignans principalem causam, quoniam vanis mundi pompis intentus, in conviviis, et vestibulis, et hujusmodi stultitiis delectabatur. Quibus finitis, lata per judicem sententia, ut pœnis infernalibus traderetur, donec corpori juncta, duplices pœnas in perpetuum sustineret: mox illam secum ferens omnis illa nequam spirituum turba, inde diris clamoribus recessit. Deinde alterius cujusdam anima, quam fuisse Theodosii senatoris, fratris venerabilis Damasi prædicti Episcopi Portuensis similiter intellexit, ante majestatem regiam, circumstantibus multis nequam spiritibus, eum gravissime accusantibus, præsentatur. Cumque a diabolis in longum accusatio traheretur, et nullus ex adverso aliqua responderet, vir quidam septies sole splendidior, et ut sibi videbatur pene cæteris astantibus eminentior, ad regem sedens dexteram in pedibus, se erexit. Quo quidem surgente, silentium rex manu propria a cunctis fieri imperavit. Tunc qui steterat, omnibus opponens accusantibus, hunc suum fuisse fidelissimum et devotum, et ei continue exhibuisse reverentiam specialem, eisdem mox loquendi audaciam abstulit et taciturnitate prænotavit. Postmodum vero is flecens ante regem genua, huic suo fidelissimo veniam et æternam requiem, solita pietate et misericordia infinita clementissime, ita tamen quod pro commissis in mundo flagitiis, in Purgatorio purgaretur, suis precibus, ut voluit, est adeptus. Tunc omnis illa nefandorum spirituum multitudo gemens et ululans, de illo loco protinus se removit. Intervallo autem facto horæ unius, juvenis quidam pulcherrimus concito gradu, per palatium veniens, ad huncque accedens, qui tam eminens et præclarus in auxilium exsurrexerat Theodosii senatoris, se fore dixit a Petro patritio Romanorum ejus devotissimo missum: quatenus ejusdem preces exaudiens, sibi impetrare a Domino filium dignaretur. Ad hæc rex: *Quod, inquit, a filio meo Hieronymo Petrus postulat, certe fiat.* His omnibus sic finitis, a somno illo mox Elias monachus excitatur, laudes immensas Deo reddens et Hieronymo glorioso. Qui diem illum, in quo tam miranda viderat, prænotans, eodem postea intellexit die Episcopum Anconitanum, et Theodosium senatorem ex

hoc sæculo migravisse. Quo liquide patet, hæc vana somnia non fuisse.

CAP. XXV. Magnam putabas, Augustine carissime, aliquibus admirationem inducere, velut si quid novum et inauditum eis proponeres. dum in tuis pristinis litteris quas recepi, Joanni Baptiste et cæteris Apos. olis Hieronymum sanctissimum æqualem in sanctitate et gloria, rationibus sine dubio efficacibus et visionibus mirificis comprobabas. Certe non est aliqualis ambiguitas, verissima et omni fide et devotione dignissima ista fore. Nec puto aliquibus ejus vitam sanctissimam, et ejus tanta prodigia hominibus insueta non ignorantibus admirationis aliquid evenire. Sed quoniam tales tuæ fuerunt rationes ad veritatem hujusmodi declarandam, quod meas levissimas et imperitas nunc illis apponere non deceret, omissis omnibus, visionem mirabilem quam venerabilis vir Cyrillus Episcopus Alexandrinus se vidisse, suis ad me diebus pluribus jam elapsis, destinatis litteris affirmabat, breviter introduceam. Post beati Hieronymi obitum gloriosum, anno completo in die natalivatis gloriosissimi Joannis Domini præcursoris, laudibus expletis matutinis, dum memoratus pontifex, more solito in Ecclesia solus, ante altare ejusdem præcursoris Domini gloriosi, flexis genibus ipsius gloriam et excellentiam, multa spiritus dulcedine contempleretur, repentino somno aliquantulum ibidem obdormivit. Et ecce in Ecclesiam, ut sibi clarissime videbatur, binatim quorundam speciosissimorum hominum, ultra humanam æstimationem, cantus alternatim suavissimos concinentium, turba vehementissima miræ ordine veniebat. Deinde binatim omnes ad altare procedentes, et ibidem flectentes genua, ad sedendum singuli se ponebant. Cumque illorum hominum Ecclesia esset valde plena, post omnes duo viri eminentiores cæteris, in toto similes atque pares, infinito sole lucidiores, stola indui candidissima, auro et gemmis undique ineffabiliter rutilante, venientes ad ecclesiam pariter intraverunt. Ad quorum introitum, omnes in ecclesia residentes, protinus flexis genibus, eidem summam reverentiam persolverunt. Tunc duo illi viri ante altare ab eisdem reverentia exhibita, in duabus cathedris aureis, mira lapidum pretiosorum varietate et pulchritudine decoratis, sibi a quibusdam pulcherrimis juvenibus præparatis, ambo pariter condescerunt, et sic silentes aliquantulum permanserunt. Interim facto inter illos silentio, cœpit alter eorum duorum alterum impellere ad loquendum. Cuiusque longa adinvicem altercatio oriretur, ut quis primo inciperet prædicare, cœperunt singuli, ut Hieronymus Joannis, cujus erat in die illa solemnitas, laudes et magnificentias explicaret, magnis vocibus acclamare. Quo umis illorum sermonem mox incipiens, laudes beatissimi præcursoris Domini, tanta loquæ dulcedine, tantoque verborum ornatu, nec non sententiæ gravitate contextuit, quod fas non esset lingue hominum declarare. Finito itaque sermone illo : alter, quem Joannem Baptistam cuncti qui ade-

rant nominabant, eidem gratias referens multiplices, hæc circumstantibus, ad ejus honorem et gloriam est locutus. *Socius iste meus carissimus Hieronymus æqualis mihi in gloria, æqualis etiam in sanctitate, seriem meorum laudum est hactenus prosecutus : idcirco dignum est ut ejus laudibus nunc insistam. Hic vere lux est Ecclesiæ, tenebras effugans errorum, et cunctos illuminans homines veritatis claritate cæcos. Hic fons est aquæ sapientiæ salutaris, ad quem sitiennes dum accedunt, largissime satiantur. Hic arbor altissima, cujus cacumen cælum ascendit : sub cujus doctrinæ frondibus, de suavi ejusdem oris fructu, aves cæli, scilicet homines multum intelligentes : et bestię terræ, scilicet homines parum intelligentes, uberrime satiantur. Hic mecum fuit in sæculo Eremita : certe non minus me carnem abstinentiis maceravit. Hic mecum virgo nitidus, atque purus. Hic mecum fuit prophético spiritu illustratus. Hic mecum doctor exstitit veritatis. Ego propter justitiam et veritatem, vitam corpoream dereliqui. Hic etsi non amiserit vitam corporalem propter justitiæ et doctrinæ suæ perspicacissimæ veritatem : tempus suum tamen totum gessit in sæculo in martyrio, afflictionibus, et dolore. Ego Christianæ fidei præcurri nuntius et gentium invitator : hic postmodum veniens, ejusdem exstii et sustentator : et ab hæreticis eandem lacerantibus defensor. Ego semel in baptisate manibus propriis Christum Dominum tetigi in Jordane : hic ipsum non solum manibus propriis habuit multoties in altari, sed et ore proprio manducavit. Hic mihi in sanctitate per omnia fuit æqualis : nunc vero æquali ambo vitæ æternæ præmio insimul congaudemus. Hæc et alia multa prosequente beato Joanne, quæ idem beatus Cyrillus non potuit totaliter memoriæ commendare, jam hora diei prima adveniente, Ecclesiam custos intrans, Episcopum intuitus dormientem, eundem manibus excitavit. Expergefactus itaque pontifex, stupore et admiratione et gaudio admodum plenus : quæ viderat, custodi cum lacrymis enarravit. Deinde illo die missam solemnissime celebrans, visionem mirabilem omni populo declaravit.*

CAP. XXVI. Sunt infinito plura, quæ dici possent, miracula verissima et utilia enarranda, quam ea quæ in brevi hoc Opusculo sunt inscripta. Sed ne prolixitate operis aliquid legentibus tædii oriatur, uno solo miraculo quod nondum expleto mense in Bethleem peractum est, perfecto huic operi finis erit. Die dominico transacto, post octavas Pentecostes, omnibus meis suffraganeis Episcopis, et multitudine maxima, tam virorum quam mulierum in Ecclesia, in qua sanctissimum quiescit Hieronymi cadaver, insimul congregatis, honore debito et veneratione tam debita, quam devota : primo egomet sacris indutus vestibus ad locum foveæ, in qua corpus venerandum jacet accedens, terram cœpi effodere sepulturæ, quatenus sacratissimum illud corpus inde ablatum, in tumulo marmoreo mira pulchritudine undique decorato, quod hæc de causa fuerat fabricatum, postmodum poneretur. Cumque jam fovea foret vacua,

cunctis cernentibus, corpus beatissimum in medio foveæ, tanquam in aere a nulla parte terram tangens permanebat integrum, nec corruptione aliqua violatum. Quod inde elevantes, cum odore tam vehementissimo et suavi, quod talem olfactus hominum nunquam sensit, collocavimus in altari, quatenus a populo reliquæ sanctissimæ viderentur. Quot autem illo die, me cunctisque qui aderant stantibus, sint peracta miracula gloriosa, explicare ea nullatenus compos essem. Cæci sedecim illas reliquias tangentes facie, visum protinus receperunt. Tres præcipue dæmoniacy catenis vincti, in illam Ecclesiam plurimorum hominum manibus deportati, sunt protinus liberati. Mulieris cujusdam viduæ pauperulæ puerulus, ejus unicus filius, in Ecclesiam fuit præ gentium multitudine suffocatus. Quem mater inveniens, dolens et lugens, mox in ulnis pueruli cadaver ad foveam, in qua sepultum fuerat corpus Hieronymi gloriosi deferens, eum in foveam projecit, hæc dicens verba : *Sancte Hieronyme gloriose, hinc non recedam, donec restituas mihi unicum meum filium quem amisi.* Mirabilis certe Deus in Sanctis suis, faciens prodigia insueta. Statim ut terram extincti pueruli corpus tetigit, eidem anima est conjuncta. Quidam vir corpus cujusdam sui filii de sepultura, in qua per triduum steterat, extractum mox ad foveam illam detulit, et illud in foveam sic projecit. Qui juvenis fuit illico vitæ pristinae restitutus. Innumerabilia

pene sunt miracula, quæ peracta sunt à mane usque ad vespas : quo quidem tempore gloriosum Hieronymi corpus dissepultum in altari exstitit collocatum. Sed tamen ad hujusmodi miracula ulterius non procedam : unum quod nocte sequenti accidit, non silebo.

CAP. XXVII. In hora siquidem vespertina corpus illud sacratissimum in monumento quod præparavimus, posuimus. Sed mane monumentum vacuum fuit inventum, et corpus sanctissimum foveæ pristinae invenimus restitutum. Quod dum ego plurimum admirarer, nocte sequenti, mihi dormienti, beatus Hieronymus apparens in visione plurima mihi grandia patefecit. Sed inter cætera, talia mihi verba dixit : *Noveris, Cyrille, quod corpus meum de fovea in qua jacet, nullatenus extrahetur, quousque civitas Jerusalem ab infidelibus capiatur. Quo quidem tempore Romam delatum, ibidem multo tempore requiescet. Ad hæc expergefactus, quæ videram, cunctis Episcopis et aliis viris Catholicis enarravi. Quid, et quando hæc evenient, aliter non agnosco. Si quid utile, aut bonum in hac Epistola dixi, non meis, sed gloriosissimi Hieronymi meritis imputetur. Si quid vero superfluum, inutile et non bonum, solum meæ insipientiæ et negligentia causa hoc accidisse, ab omnibus judicetur. Mei, Augustine carissime, in tuis orationibus memor esto.*

SANCTI

EUSEBII HIERONYMI

STRIDONENSIS PRESBYTERI

EPISTOLÆ

SECUNDUM ORDINEM TEMPORUM AD AMUSSIM DIGESTÆ ET IN QUATUOR CLASSES DISTRIBUTÆ.

PRIMA CLASSIS.

COMPLECTENS EPISTOLAS POTISSIMUM E CALCIDIS EREMO SCRIPTAS AB ANNO CHRISTI 370 AD 380.

EPISTOLA I (a).

AD INNOCENTIUM (b) DE MULIERE SEPTIES PERCUSSA.

Hieronymus Innocentii precibus historiam cujusdam miraculi refert; quod Vercellis in Liguria sua ætate acciderat. Quædam mulier a viro adulterii falso accusata, atque una delatus juvenis tormentis ad eli-

(a) Alias 49. Scripta circ. añ. 370.

(b) Vitiose habent vetustiores editi libri ad Innocentium Papam, alius enim est Innocentius iste, qui Hieronymo se comitem junxit in Syriam, ibique biennio post mortuus est. Vid. Epist. 3. n. 5. not. a, ad Ruffinum.

S. HIERONYMI I.

ciendam veritatem cruciantur. Hic impatiens confitetur quod non admiserat, ista constanter negans, nulla vi ad confessionem non admissi sceleris adduci potest. Ducitur uterque ad supplicium, et juvenis quidem occiditur, mulier vero sæpius icta mori non potest. Demum cum videretur necem occubuisse, sublatum cadaver revivit, et cum denuo ad supplicium requiretur, Evagrius ei ab Imperatore veniam suis precibus impetrat.

Sæpe **I** a me, Innocenti carissime, postulasti, et
(Onze.)